

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Magdalena Nováková

Problematika autorskoprávní ochrany NFT

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. et MgA. Petra Žikovská

Katedra: Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 25. 4. 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 123 119 znaků včetně mezer.

Magdalena Nováková

V Praze dne 25. 4. 2023

Poděkování

Mé poděkování patří především paní JUDr. et MgA. Petře Žikovské, za ochotu věnovat se výzvě v podobě netradičních témat, dále také za její cenné rady a připomínky. V neposlední řadě bych ráda poděkovala své rodině a mým nejbližším, kteří projevíli značnou dávku trpělivosti a podpory.

Obsah

Problematika autorskoprávní ochrany NFT	1
Úvod	7
1. Obecně k fenoménu NFT	9
1.1. Definice NFT	9
1.1.1. Pojmové znaky	10
1.1.2. Funkce NFT a jejich srovnání s kryptoměnou	11
1.1.3. Jednotlivé druhy obsahu a jejich využití	13
2. Vybrané odborné pojmy související s NFT	15
2.1. Blockchain	15
2.2. Platformy pro nákup a uchování NFT	16
2.3. Smart kontrakt	17
2.4. Metaverse	18
3. Autorské právo ve světle NFT	20
3.1. Vybrané prameny autorského práva	20
3.1.1. Mezinárodní ochrana	20
3.1.2. Právo EU	21
3.1.3. Národní úprava	23
3.2. Pojem autorského práva	24
3.2.1. Majetková práva	26
3.2.2. Osobnostní práva	27
4. Právní povaha NFT	29
4.1. NFT jako předmět vlastnictví	29
4.2. NFT jako cenný papír	31
4.3. NFT jako digitální certifikát	32
4.4. NFT jako dílo	34
4.5. Test pomocí aplikace pojmových znaků na NFT	36
4.6. Tvorba NFT z již existujícího díla	37
5. Další autorskoprávní aspekty NFT	41
5.1. Autor NFT	41
5.2. Problematika NFT a sdělování veřejnosti	42
6. Licence	44
6.1. Licenční smlouva ve smyslu OZ	44
6.1.1. Forma	45
6.1.2. Druhy smluvní licence	46
6.1.3. Úplatnost	46
6.2. Licence k NFT	47

6.2.1.	Rozbor licenční smlouvy k NFT	47
6.2.2.	Požadavek na písemnou formu	50
6.3.	Zákonná licence a volné užití ve smyslu AZ	50
6.3.1.	Fair use	51
6.3.2.	Tříkrokový test	51
6.3.3.	Volné užití	52
6.3.4.	Zákonné licence	53
7.	Fantomový dlužník	54
7.1.	Fantomový dlužník.....	54
8.	Případ „Banksy“	55
	Závěr.....	57
	Seznam použitých zkratk.....	59
	Seznam použitých zdrojů	60
	Abstrakt	67
	Abstract	68

Úvod

Tato práce se zabývá autorským právem ve světle progresivně rozvíjejícího se fenoménu „NFT“ neboli „*non-fungible token*“, který v minulých letech zaznamenal enormní nárůst.

Nutno podotknout, že za poslední tři roky byl tlak na přesun fyzického světa do on-line prostředí větší než kdy dříve. Pocítíme omezení sociálního kontaktu, sportovního i kulturního využití. Digitální svět se stal hlavní platformou a jediným východiskem pro setkávání, vzdělávání a zábavu. Domnívám se, že toto nepříznivé období, které značnou měrou zasáhlo celý svět, prohloubilo potřebu digitalizace a přispělo k urychlení procesů, které nás nutně v budoucnu ještě čekají.

V rámci přelivu téměř veškerého dění do on-line prostředí došlo i na digitalizaci autorské tvorby, a to ve všech možných podobách. Nejen v důsledku uvedeného se v oblasti autorské tvorby v posledním desetiletí setkáváme s čím dál větším působením umělé inteligence. Není překvapivé, že téma digitalizace působí kontroverzně a přináší kritiku, nejen od odborné veřejnosti. Společnost se přirozeně polarizuje na dva hlavní názorové proudy; skupinu těch, kteří se digitalizaci brání a nepřijímají nové metody zobrazení tvůrčí činnosti, a těch, kteří jsou evoluci nakloněni a vnímají ji, jako revoluční východisko a součást naší kultury.

Globálně však zájem o NFT stoupá, a právě kvůli tomuto rychlému nárůstu panuje názor, že jde pouze o „nafouknutou bublinu“, která nemusí mít dlouhého trvání. Pochybnostem není divu, avšak jakkoliv se nám zdají být hodnoty představované digitálním vyobrazením absurdní, je nutné si připomenout, že umělý konstrukt v podobě konsenzu o hodnotě díla mezi lidmi, provází autorskou tvorbu od nepaměti, je tedy jen na nás zvyknout si, že tomu tak bude i v on-line prostředí. Avšak jaká bude skutečná budoucnost tokenů, můžeme nyní jen hádat.

Domnívám se, že je velice zajímavé sledovat, jak společnost a právo reaguje na tyto nemalé změny. Právo nedokáže predikovat rychlost ani směr vývoje, přestože se o tyto vhledy často pokouší. V kontextu normotvorby sledujeme spíše trend, kdy právo ze své povahy reaguje na dění „*ex post*“. Právní normy se pokouší kopírovat a popisovat již existující problematiku, zaplňují mezery a nastavují mantinely pro teprve vznikající situace. Ne jinak tomu bude i v případě NFT. O hypotetický exkurz do budoucího vývoje a aplikace autorského práva na nově vznikající fenomén se se vši pokorou pokouší i tato práce.

Nejdříve se budu věnovat představení samotných NFT, jejich potenciálu, způsobu využití a vším, co prakticky souvisí s jejich existencí. Dále se zaměřím na problematiku autorství, možnosti užívání díla, pozměňování, pořizování kopií, a v neposlední řadě nekonečné a lákavé možnosti falzifikace. Závěrečnou část budu věnovat případu „*Banksy*“, který vyvolal vlnu kontroverze

nejen v rámci umělecké komunity. Dle mého názoru slouží jako precedent a hodnověrný důkaz o křehkosti problematiky autorství v souvislosti s digitalizací umění. Tento případ budí celou řadu otázek, jejichž zodpovězení je na každém z nás. Zejména pak, abychom v euforii možnosti digitální podoby všeho, co nás obklopuje, nezničili náš jediný skutečný svět, který je ze všeho nejvíce „*non-fungible*“.

1. Obecně k fenoménu NFT

1.1. Definice NFT

V první řadě je pro pochopení autorskoprávní implikace důležité vysvětlit, co samotný pojem „NFT“ znamená. Jedná se o obecně užívanou zkratku pro anglické označení „*non-fungible token*“, ve volném překladu do jazyka českého „*nezaměnitelný token*“. Podrobněji je charakteru nezaměnitelnosti věnována pozornost v následujících kapitolách. NFT představují unikátní aktiva v digitální podobě, která dokládají vlastnictví jedinečných hmotných či nehmotných předmětů.¹

Všestrannost a mnohoúčelovost, kterou nabízejí, způsobuje těžkosti při snaze pochopit, jak tokeny pracují, mohou představovat téměř jakýkoliv obsah. Je však velice nutné striktně oddělit, nejen v kontextu práva, ale i samotné technologie, jeho dvě základní složky. „NFT“ samo o sobě, jakožto pouhý zápis v „*blockchainu*“² a obsah, na který tento zápis odkazuje.³ Pod tímto obsahem si lze představit rozličné fotografie, hudbu, videa a další převážně digitální tvorbu, včetně děl autorských.⁴ V souvislosti s tím, jaký obsah nesou, vyvstává okolo NFT řada otázek. S pořízením NFT nedochází k pouhému převodu vlastnického práva k samotnému tokenu, ale s ohledem na jeho specifický obsah odkazu jsou převáděna i další související práva, povinnosti či výhody. Právy duševního vlastnictví počínaje, přes oprávnění k přístupu na určité platformy, členství v klubech a převody rozličných hmotných statků konče.

Neméně důležité je také zmínit technologii, které tyto zápisy využívají. NFT se ukládají v „*blockchainu*“, který slouží k bezpečnému zaznamenávání a uchování důležitých údajů na veřejné decentralizované síti. Tyto zápisy představují důkaz o jedinečnosti NFT a jejich vlastnících, včetně kompletní historie převodu. Právě pro jejich digitální podobu a způsob zápisu v systému „*blockchain*“ je zřejmé, že veškerá manipulace s nimi probíhá pouze on-line.⁵

Český právní řád ani judikatura v současnosti nenachází legální definici pro NFT, avšak lze důvodně očekávat, že v budoucnu důsledkem přirozené potřeby reakce práva, bude

¹ Jako trefný příklad nám může posloužit analogie principu šatního lístku. Fakticky v ruce držíme šatní lístek (token), který nám slouží k prokázání nároku na vydání vašeho kabátu (dat), který je uložen v šatně. NFT slouží jako důkaz vlastnictví např. obrázku uloženého na externím odkazu.

² Více v samostatné kapitole níže 2.1.1. Blockchain.

³ Takovému obsahu se často přezdívá „*podkladové dílo*“.

⁴ GIANNOPOULOU, Alexandra, João Pedro QUINTAIS, Peter MEZEI a Balázs BODÓ. The Rise of Non-Fungible Tokens (NFTs) and the Role of Copyright Law: Part I [online]. 14.4.2021 [cit. 2022-03-24].

⁵ DENICOLA, Louis. What to know about non-fungible tokens (NFTs): Unique digital assets built on blockchain technology [online]. 17.2.2022 [cit. 2022-03-15].

i tento fenomén blíže normován. Prozatím je pro práci s nimi nutné postupovat pomocí extenzivního výkladu již existujících právních regulí, a jejich přiměřené aplikace, na tuto zcela nově vznikající problematiku.

1.1.1. Pojmové znaky

Mezi hlavní pojmové znaky se v souvislosti s NFT uvádí nezaměnitelnost, vzácnost a nedělitelnost. Podrobnou analýzou bychom zajisté našli více specifických znaků, avšak pro účely této práce postačí tyto tři výše zmíněné.

První stěžejní definiční znak reprezentuje „*nezaměnitelnost*“, která je v on-line prostředí revoluční. Nezaměnitelnost je velice důležitá pro pochopení, v čem jsou NFT tolik rozdílná oproti ostatním digitálním informacím, jak jsme je znali a užívali doposud. Spočívá především v jedinečnosti a nemožnosti nahrazení jiným, byť sebevíc podobným NFT. Tato vlastnost je charakteristická především pro některé hmotné statky. U nehmotných statků se s ní v takové podobě setkáváme poprvé.⁶ Pro dokreslení pojmu nezaměnitelnosti si dovoluji vypůjčit legální institut „*nezastupitelnosti*“, jak jej upravuje ustanovení § 499 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník (dále také jen „**OZ**“) a vzájemně je připodobnit: „*Movitá věc, která může být nahrazena jinou věcí téhož druhu, je zastupitelná; ostatní věci jsou nezastupitelné. V pochybnostech se případ posoudí podle zvyklostí.*“ Z uvedeného vyplývá, že věci nezastupitelné představují zbytkovou kategorii, která stojí v opozici k definovaným věcem zastupitelným. Komentář k předmětnému ustanovení mimo jiné zmiňuje rozdělení v širším pojetí. Uvádí věci druhově (genericky) určené a individuální. Zastupitelné věci jsou podmnožinou věcí druhově určených, které se tradičně charakterizují pouze pomocí různých měrných jednotek.⁷ Nejčastěji se jako příklad uvádí peníze, nebo pokud bychom chtěli zůstat v on-line prostředí, jako příklad nám účelně poslouží Bitcoin, či jiná kryptoměna. Naopak věci nezastupitelné jsou vymezeny pomocí individuálních znaků, které je natolik od sebe odlišují, že je nelze nijak nahradit. Příkladem pro absolutně nezastupitelné věci mohou být rozličná umělecká díla či předměty vyrobené na míru.⁸ Právě nezastupitelnost v tomto pojetí je pro NFT stěžejní. Unikátní zápis, který NFT představuje, zakládá předpoklad pro jednu z jeho hlavních funkcí, jakožto certifikátu autenticity. V návaznosti na tuto specifickou vlastnost se často zmiňuje jejich sběratelský potenciál.

⁶ FINZER, Devin. The Non-Fungible Token Bible: Everything you need to know about NFTs [online]. 10.1.2020 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://opensea.io/blog/guides/non-fungible-tokens/#What_is_a_non-fungible_token.

⁷ Např. váhy, délky a množství.

⁸ KOUKAL, Pavel. § 499 [Zastupitelná věc]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1542, marg. č. 5.

Dalším neméně důležitým znakem je „vzácnost“, ta úzce souvisí s určením hodnoty daného NFT. Vývojáři a tvůrci mají plně ve své moci, jaký počet originálů daného aktiva v podobě NFT vytvoří. Právě vědomí o limitovaném množství může vzbuzovat větší zájem a navyšovat jejich atraktivitu na trhu, v důsledku čehož přiměřeně roste i jejich prodejní cena. Z on-line prostředí nejsme zvyklí, že množství statků je omezené. Spíše se považuje za bez limitní, je zde možné pořídit nekonečně mnoho kopií a zdroje jsou prakticky nevyčerpatelné. V případě NFT se pohybujeme ve dvou rovinách, zajisté je možné pořídit si nelegální kopii daného NFT, jelikož regulace a omezení jsou z povahy věci prakticky nemožné. Například obrázek (na který NFT odkazuje) si jako takový stáhnout lze, avšak to, co je ve skutečnosti vzácné a představuje hodnotu, je samotný zápis na *blockchainu*, který reprezentuje prokazatelné vlastnictví obrázku, jelikož do zápisu zasáhnout nebo jej volně kopírovat nelze.

V neposlední řadě je pro vytvoření kompletního obrázku o NFT důležité zmínit jejich charakteristickou nemožnost dělení. Přestože by se zdálo dělení, jako u jiných virtuálních statků (zpravidla kryptoměn) na menší nominální hodnotu či části logické, je s nimi nutno zacházet podobně, jako s jinými individuálně určenými a nezaměnitelnými věcmi. Příkladem lze uvést nemožnost pořídit si 10 % z letenky či rozpůlit obraz *Mony Lisy*.⁹ S NFT se tedy vždy musí pracovat jako s jednotným celkem.¹⁰

1.1.2. Funkce NFT a jejich srovnání s kryptoměnou

Spojitost mezi NFT a kryptoměny je neoddiskutovatelná, samotné pořízení NFT se uskutečňuje nejčastěji prostřednictvím zápisu na *blockchainu* Etherea, které reprezentuje jednu z doposud užívaných kryptoměn Ether. Kryptoměny představují digitální aktivum, které je vydáno pouze v elektronické podobě. Převádí a ukládá se za užití technologie zápisu „*blockchain*“. Nejznámější a nejrozšířenější kryptoměnou vůbec je Bitcoin, jehož vznik se datuje do roku 2009.

Společným znakem mezi NFT a kryptoměnou je taktéž systém decentralizace a z toho pramenící postavení mimo jakoukoliv státní svrchovanost či jinak uznávanou autoritu.¹¹

Stejně jako u NFT, i v případě kryptoměn, stále v českém právním řádu absentuje právní úprava. Naopak na mezinárodní úrovni proběhlo několik pokusů o vymezení tohoto pojmu. Evropská centrální banka je ve svém stanovisku popisuje jako „*neregulovaný typ digitálních peněz, které jsou ve většině případů vydávány a kontrolovány svými vydavateli, které používají a přijímají členové konkrétní virtuální komunity*“, ani americká Státní pokladna nezháhala

⁹ MAGAZINE, Cointelegraph, ed. Nonfungible Tokens: The quick guide [online] 2020.

¹⁰ Objevují se však investiční společnosti nabízející možnost koupi podílu na NFT.

¹¹ Fungují na principu business-to-business.

a označila je za „prostředek směny, který se v daném místě a čase chová jako měna, a to i přesto, že nemá všechny základní znaky a požadavky, které měna vyžaduje“. Z výše uvedeného lze usuzovat, že jsou kryptoměny nedílnou součástí novodobého způsobu směny.¹²

Dle mého názoru panuje v současnosti velká obava a napětí světových bank ohledně převzetí dominance kryptoměn a kompletního nahrazení celého bankovního systému. Centrální banky by přišly o své autoritativní postavení a možnosti sledování a regulování ekonomiky. Největší krypto nadšenci¹³ vyzdvihují zejména nemožnost korupce a umělé regulace volné ruky trhu, čímž doufají v zabránění nadřazené (státní) moci kontrolovat peníze. Často své proklamace schovávají za svobodu a lidská práva. Kryptoměny skutečně nabízí všechny tyto možnosti, možná právě z tohoto důvodu jsou současné vlády ostýchavé v postavení kryptoměn na roveň tradičním penězům.

Celý tento vývoj bývá odbornou veřejností připodobňován k velké průmyslové revoluci. „Kryptorevoluce“ nás ale teprve s rostoucí mírou digitalizace čeká. Se vším výše uvedeným ohledně nemožnosti regulace (současnými institucemi) se pojí i nová míra svobody a odpovědnosti, jež bude kladena na společnost. Otázkou zůstává, kdo bude autoritativně vymáhat spravedlnost v případě sporu o právo. Prozatím vše funguje na jednoduchém principu, máte přístupový klíč¹⁴ – máte bitcoin, nemáte přístupový klíč – nemáte bitcoin, což se zdá být přístup dlouhodobě neudržitelný. Způsob nabytí a právní titul zde bude třeba zkoumat zvlášť. Zajímavé bude v budoucnu sledovat, jakým způsobem se instituce vysloví k fenoménu NFT i celému chápání a ukotvení kryptoměn v systému práva i ekonomiky.

Naopak hlavní rozdíl mezi NFT a kryptoměnou sledávám ve výše uvedené nezaměnitelnosti. Kryptoměna touto vlastností nedisponuje, hypoteticky je tedy možné ji označit jako „fungible token“. Například jeden Bitcoin je snadno pro své vlastnosti nahraditelný jiným jedním Bitcoinem. Nemá žádný specifický znak, vlastnost ani jinak nezaměnitelný charakter, který by ho odlišoval od ostatních Bitcoinů. Vždy se bude hledět pouze na jeho nominální hodnotu.

Množství kryptoměny, které bude vydáno (vytěženo) bývá taktéž ihned od počátku omezeno jejími tvůrci, jako tomu je zpravidla u NFT, ale kryptoměnu lze volně dělit na nižší nominální hodnoty. Z tohoto důvodu převládá názor, že se kryptoměny pro své vlastnosti nejbližší podobají elektronickým penězům.¹⁵ Funkce a způsoby využití v praxi tomu taktéž nasvědčují.

¹² POSPÍŠIL, Lukáš. Elektronické peníze versus Kryptoměna [online]. 25.7.2018 [cit. 2022-03-17].

¹³ Obdivovatelé a propagátoři krypto měn.

¹⁴ Klíčem se zde rozumí přístupová hesla a údaje k uložení (zpravidla krypto peněženice), kde se nachází zmíněný Bitcoin.

¹⁵ Elektronické peníze jsou digitálním ekvivalentem skutečných peněz. Srov. ustanovení § 4 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku.

K NFT se v neposledně řadě váží další zvláštní utility, práva a jiné navázané výhody, které mají přilákat pozornost konzumentů. Ohledně NFT, jak již jejich charakter napovídá, panuje názor, že nemají primárně převzít funkci platidla, toliko spíše sloužit jako prostředek autorizace, důkazu vlastnictví, autorství či ukládání hodnoty.

1.1.3. Jednotlivé druhy obsahu a jejich využití

NFT nabízí téměř nekonečné množství způsobů využití a bylo by pošetilé se pokoušet o jejich kompletní výčet. Přesto se pokusím nastínit několik příkladů jednotlivých oblastí, které formu vyjádření v podobě NFT využívají. Kupříkladu umělecká tvorba, jež může představovat jednoduchý digitální obrázek, fotografii či různé digitální animace. Dále je lze využít v hudebním a filmovém průmyslu k prodeji MP3 nahrávek či výstřižků scén z filmů. Sběratelské předměty v podobě všemožných kartiček či digitálních obrázků, které uživatelé sítě v rámci, které jsou registrováni, spolu sdílí a vyměňují, taktéž představují velice oblíbenou formu využití. NFT se stala trendem v rámci tvorby komunit, klubů a jako identita všemožných členství. Největší potenciál je spatřován v herním světě, kdy si pomocí NFT hráči dokupují různé vybavení, doplňky a jiné výhody pro svého avatara. V neposlední řadě mohou představovat virtuální aktiva, majetek z reálného světa, kdy podstatou NFT je pouze autentifikace vlastníka zápisem v *blockchainu*. Rozšířeným trendem, který můžeme sledovat, jsou pokusy o navázání dalších funkcionalit, než které představuje samotné digitální vyobrazení obrázku, fotografie, videa či hudební nahrávky. S tímto se pojí řada právních aspektů, jelikož bude záležet, s jakými právy a nároky tvůrce své NFT prováže.

Atraktivním prvkem u NFT je jejich snadná využitelnost tvůrci. Ti díky nim již nemusí využívat prostředníků – obchodníků, kterými jsou zejména vydavatelé, galerie či aukční domy, s nimiž se musí z pravidla dělit o nemalou část svých zisků a kteří mohou značně ovlivnit úspěch autorů, které zastupují. Tvůrci NFT svůj výtvar jednoduchě nahrají na webové platformy k tomu určené a nabídnou je k zakoupení na on-line trzích s takovými nezaměnitelnými tokeny.¹⁶ Přímá komunikace s koncovým zákazníkem je díky tomu snazší než kdy dříve.

NFT taktéž umožňují, aby si jejich tvůrce nakonfiguroval individuální licenční podmínky ve smyslu ustanovení § 2358 OZ. Objevuje se také nastavení poplatků v určitém procentuálním poměru za každý další prodej NFT. Právě tato představa je pro tvůrce obsahu velice lákavá a revoluční, jelikož není běžné, aby autor měl další výnosy po prvním prodeji díla.¹⁷ Navíc, díky

¹⁶ Nejznámější trh s nezaměnitelnými tokeny je americké OpenSea.

¹⁷ CONTI, Robyn, SCHMIDT, John, ed. What Is An NFT? Non-Fungible Tokens Explained [online]. 15.2.2022 [cit. 2022-03-17].

systemu zápisu v *blockchainu*, i velice snadná. Funkce zachování procentuálního podílu na zisku z následného prodeje reflektuje vývoj a zhodnocení díla v čase. U běžných autorských děl známe „*právo na odměnu při opětovném prodeji originálu uměleckého díla*“, které je zakotveno v ustanovení § 24 zákona č. 121/2000 Sb., Autorský zákon (dále také jen „**AZ**“.) Avšak pro uplatnění tohoto ustanovení je třeba splnit řadu dalších podmínek,¹⁸ oproti užití funkce podílu na zisku při prodeji NFT.

V neposlední řadě NFT nabízí možnost snadného užití fundraisingu zejména pro začínající umělce a následného dělení o autorský honorář s investory v budoucnu. Je možné si toto představit jako jakoukoli jinou burzovní investici, kdy investor na počátku podpoří projekt a čeká, jaký bude jeho vývoj a úspěch na trhu. Pokud se umělec uchytí, bude investor z prvotní investice profitovat, tudíž takto snadno získá část majetkových práv k umělcovým dílům, již na počátku a za nejlepší možnou cenu.

¹⁸ Jako např. cena díla musí přesahovat 1 500 EUR, jedná se o obchodníka s autorskými díly atp.

2. Vybrané odborné pojmy související s NFT

2.1. Blockchain

Již několikrát výše zmiňovaný „*blockchain*“ dokáže zaznamenat prakticky cokoli,¹⁹ co představuje nějakou hodnotu či jinak významnou informaci, a to pomocí tzv. peer-to-peer sítě, Oxfordský slovník tuto síť definuje jako „*počítačový systém, ve kterém může každý počítač fungovat jako server pro ostatní, což umožňuje sdílení dat bez potřeby centrálního serveru*“.²⁰ V této síti komunikují uživatelé spolu navzájem, hlavní rozdíl oproti tradičnímu pojetí sítě spočívá v tom, že zde nefiguruje žádný centrální server, což způsobuje absolutní decentralizaci dat. Technologie *blockchainu* je zásadní zejména pro existenci a následnou možnost manipulace s NFT, jelikož jen díky ní dostávají svůj specifický charakter. Ideální pro tento způsob zápisu jsou neměnná data, jelikož zápis v *blockchainu* jim zaručí trvalý charakter. Do budoucna se uvažuje, že v případě rozšíření této technologie i do dalších oblastí, by se pomocí ní mohly zaznamenávat i další právní instituty a technické údaje např. zápisy v katastru nemovitostí. Při plném využití tohoto potenciálu by zásadním způsobem došlo v oblasti práva k usnadnění²¹ prokazování vlastnictví, provenience²² uměleckých děl, či ukládání jiných záznamů do veřejných evidencí.²³

K vysvětlení systému jeho fungování napovídá jeho samotný název „*blockchain*“, představuje spojení dvou anglických slov „*block*“ a „*chain*“, volným překladem „*řetězec bloků*“, který se postupně skládá a proměňuje. Tento systém má zajišťovat vysokou bezpečnost zápisu, jelikož je pro hackery téměř nemožné tuto síť prolomit. Způsob, jakým funguje, zásadně snižuje náklady při obchodování s aktivy. Někdy bývá připodobňována k účetní knize či sbírce informací o transakcích. V odborných textech zabývajících se touto tematikou se dočteme následující definici „*Blockchain se skládá z bloků informací nebo záznamů, které ukládají data pomocí sofistikovaných algoritmů. Bloky jsou propojeny nebo zřetězeny dohromady a distribuovány do „peer-to-peer“ sítě z více důvěryhodných zdrojů. Každý člen sítě má klíč nebo individualizovaný digitální podpis, který je přiřazen transakcím provedeným tímto členem.*“²⁴ (překlad vlastní)

¹⁹ BMW ho např. zkoumá za účelem propojení automobilů s dopravní infrastrukturou, Lufthansa hledá využití pro sledování dílů a jejich pravidlené potřeby údržby a v neposlední řadě pomocí smartkontraktů, které *blockchain* umožňuje, uzavírá roamingové dohody řada operátorů.

²⁰ Oxford Dictionary, n.d., s.v. "Peer-to-Peer".

²¹ Více v samostatné kapitole níže 4.3. NFT jako digitální certifikát.

²² Z latinského pro-venio, pocházet, vycházet.

²³ Např. katastru nemovitostí.

²⁴ ALMAN, Susan a Sandra HIRSH. Blockchain [online]. Chicago: American Library Association, 2019 [cit. 2022-03-19]. ISBN 9780838946817. „*Blockchain is comprised of blocks of information or records that store data using*

Uvedený mechanismus má hlavně sloužit k zajištění toho, aby nedocházelo k neautorizovanému převodu, dvojímu užití či zásahu do obsahu uložených dat. Jednoduše řečeno, každý blok obsahuje uložená data s informací o svém obsahu, svůj jedinečný „hash“ a „hash předchozího bloku“. Hash představuje jedinečnou řadu čísel, kterou lze přirovnat k otisku prstu. První hash získá každý blok v momentě svého vytvoření. Jakoukoli změnou bloku např. převodem na jiného vlastníka, dojde i ke změně unikátního hashe. V tomto momentě se sice z bloku stává blok úplně nový, ale ve svém záznamu si zachová i hash původního, v důsledku čehož vzniká právě toliko důležité řetězení informací o hashi. V případě napadení hackerem, dojde jeho „útokem“ k zásahu do bloku a pozměnění hashe. Tímto zásahem způsobí nesrovnalost v řetězci, jelikož se změna propíše jen do hashe napadeného bloku, v důsledku toho budou všechny následující bloky považovány za neplatné. Díky tomu lze poměrně snadno sledovat manipulaci s bloky a zabezpečit tak pravost dat na nich uložených.²⁵

2.2. Platformy pro nákup a uchování NFT

Aby obchodování s NFT mohlo fungovat, bylo potřeba vytvořit platformu, která umožní jejich nákup, prodej a uchování. V dnešní době jich existuje již celá řada, mezi nejznámější z nich patří online platforma OpenSea, která je decentralizovaným trhem s NFT a umožňuje jejich obchodování pomocí mnoha různých *blockchainů* (např. Ethera nebo Flow) dále Voxels, kde se především obchoduje s herními prvky, anebo Rarible, které funguje jako burza NFT podobně jako OpenSea.

Tyto platformy představují on-line burzu, na které probíhá směna NFT za servery podporované kryptoměny. Některé z nich dokonce disponují nástroji pro *těžbu*²⁶ a tvorbu vlastního NFT.

Pro následné uchování a správu NFT (i kryptoměn) slouží tzv. *peněženky*. Mohou být v podobě digitálního softwaru nebo fyzického hardwaru. Mezi nejvíce užívané, které podporují NFT patří Ledger, Trezor nebo MetaMask. Softwarovou peněženku si lze jednoduše stáhnout jako aplikaci do všech zařízení (mobilní telefon či počítač). Uživatel si vytvoří vlastní účet, ke kterému

sophisticated algorithms. The blocks are connected or chained together and distributed to a peer network of multiple trusted sources. Each member of the network has a key or an individualized digital signature that is assigned to the transactions made by that member.“

²⁵ NAKAMOTO, Satoshi. "Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System." Bitcoin.com. (Nakamoto 2009) s. 2.

²⁶ Těžba je proces zápisu digitálního kódu na *blockchain*. S těžbou se také pojí poplatky tzv. *gas fee*, který představuje platbu za provedení změny dat na *blockchainu*, které jsou velice energeticky náročné, a jeho cena se mění v čase v závislosti na zatížení sítě.

získá jedinečný „seed“.²⁷ Peněženka se musí propojit s platformou, na které uživatel provádí transakci a bude sloužit jako klíč k autorizaci převodu. Trochu složitěji, ale o to bezpečněji fungují hardwarové peněženky. Hardware peněženka připomíná standartní *flash disk*, taktéž se k zařízení připojí pomocí USB portu. Její odpojení z internetové sítě po provedení potřebných transakcí zaručuje, že nedojde k jejímu napadení hackery.

2.3. Smart kontrakt

S představením technologie *blockchainu* se nutně pojí „*smart contracty*“ neboli v překladu „*chytré kontrakty*.“ O tom, zda dostávají svému názvu, se akademici přou. Jako první je představil světu americký počítačový expert, právník kryptograf Nick Szabo v roce 1997, avšak ve zcela jiném kontextu. Označil tak ve svém článku kupní smlouvy uzavírané během nákupu v prodejním automatu.²⁸ Jím užitý příklad je však příléhavý a perfektně vystihuje jednoduchost a automatizaci kontraktačního procesu. Zákazník vloží peníze ve výši kupní ceny do prodejního automatu, ten v několika málo sekundách počítačově vyhodnotí splnění podmínek vložení předmětné částky a po ověření vydá zakoupený předmět. Nevzniká prostor pro neplnění – jedna strana splní svou část závazku, druhá automaticky také.

V online prostředí a kontextu NFT se jedná toliko o smlouvy uzavírané skrze algoritmy. Kontrakty se vypořádají automaticky, pokud dojde ke splnění podmínek, které jsou předem zadány do *blockchainu*. Pokud nedojde k jejich přesnému naplnění, neproběhne ani kontrakt. Smart kontrakty jsou atraktivní zejména pro svou spolehlivost a transparentnost, jelikož není potřeba žádné další třetí strany,²⁹ která by zaručila bezpečnost a potažmo usnadnila vymáhání, když jedna ze stran závazku neplní, vše proběhne automaticky. Po uložení do *blockchainu*, jsou navíc kontrakty nezměnitelné, a tak je opět zaručena jejich stálost a stabilita.³⁰

Oproti běžným smlouvám je jejich využití v současnosti omezené pouze na pár smluvních tipů. Navíc také čelí celé řadě technických omezení. Možnost užití se omezuje pouze na smlouvy,

²⁷ Seed reprezentuje klíč k peněžence, skládá se z řady několika slov, které je třeba si zapamatovat v přesném pořadí pro její otevření. Je důležité si uvědomit, že pokud tento seed zapomenete, neexistuje způsob, jakým se do obsahu vaší peněženky lze dostat. To je jedním z úskalí decentralizovaného systému bez autority, které by prováděla správu dat. Odstrašujícím příkladem z praxe je případ bitcoinového milionáře Stefana Thomase, který zapomněl své přístupové údaje, čímž navždy uzamkl své Bitcoiny.

²⁸ SZABO, Nick. Smart Contracts: Formalizing and Securing Relationships on Public Networks [online]. 1.9.1997 [cit. 2023-01-02].

²⁹ Např.: advokáta či banky.

³⁰ LEVI, Stuart D. a Alex B. LIPTON. An Introduction to Smart Contracts and Their Potential and Inherent Limitations [online]. 26.5.2018 [cit. 2023-01-03].

jejím předmětem je věc, jejíž vlastnictví či ovládání je digitalizované. Dalším omezením je exaktnost takového kontraktu, sice díky nemožnosti desinterpretace zdrojového kódu dochází k jednotnému výkladu – automatickému vypořádání. Tomu protipólem budiž text běžné smlouvy, který zpravidla nabízí vícero možností způsobů výkladu. Právě kvůli tomuto charakteru jsou smart kontrakty na velkou řadu smluv nepoužitelné. Jako praktický příklad se uvádí nemožnost kontroly, zda je výrobek bezvadný. Mezi další nedostatek, který brání všeobecnému užívání, se řadí nezměnitelnost po jeho uzavření. I tento problém má poměrně snadné řešení, lze totiž předem do kódu zanést požadavek možnosti uložení následných změn.³¹

Otázkou je taktéž samotná povaha smart kontraktů, a zda je vůbec můžeme považovat za smlouvy (závazky) v běžném slova smyslu dle ustanovení § 1721 a násl. OZ. Přikláním se k názoru, že je „*lze považovat za pouhou část komplexnější smlouvy. (resp. za jakousi „dohodu o automatickém provedení smluvních ujednání“), která je uzavřením smart kontraktu sjednána. Na tuto smlouvu se vztahují požadavky jako na každou jinou smlouvu – například co se týče ochrany slabší smluvní strany či zákazu vyloučení povinnosti k náhradě újmy podle § 2898 OZ. Smart kontrakt v rámci této smlouvy zajistí automatické splnění základních ujednání smlouvy, ale pokud by například došlo k úmyslnému způsobení škody, mohl by se poškozený obrátit na soud.*“³² Tvzení, že se dle českého právního řádu jedná o smlouvu, podporuje i fakt, že jeho uzavřením projevují strany svou vůli být vázání a řídit se obsahem takového ujednání ve smyslu ustanovení § 1724 odst. 1 OZ, přičemž součástí je i dohoda, že část závazku bude provedena automaticky.

2.4. Metaverse

Neméně důležitým pojmem, který se pojí s blockchainem a NFT představuje „*metaverse*“, jelikož právě v něm často dochází k užívání NFT v různých podobách. Cambridge Dictionary definuje metaverse jako „*virtuální svět, ve kterém na sebe lidé jako avataři vzájemně působí v trojrozměrném prostoru, který napodobuje realitu*“³³

Metaverse si tedy lze představit jako koncept virtuálního světa, který v jistých aspektech simuluje reálný svět, ale také nám umožňuje zažít jinak nepředstavitelné situace a projekce, které by byly ve skutečném světě nemožné. Metaverse disponuje vlastní ekonomikou, společenskou strukturou a pravidly.

³¹ ZÁBRANSKÝ, Adam. Úvod do práva smart kontraktů: část 1. [online]. 22.3.2019 [cit. 2023-01-05].

³² ZÁBRANSKÝ, Adam. Základní právní aspekty smart kontraktů: část 2. [online]. 29.3.2019 [cit. 2023-01-07].

³³ Dostupné online zde: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/metaverse>.

Jednou z nejznámějších takových platforem je „*Second Life*“³⁴, která byla spuštěna již v roce 2003. Tato platforma umožňuje jejím uživatelům zdarma registraci ve 3D světě, kde mohou interagovat s dalšími „hráči“. Jeho součástí je i skvěle vybavený „*Marketplace*“, ve kterém si hráči mohou nakupovat speciální komponenty, vybavení, doplňky a mnoho dalších prvků měnící nejen vzhled jejich avatarů. Tím dochází k dalšímu propojení mezi skutečným a online světem, jelikož uživatelé platí opravdovými penězi, které si mohou konvertovat na speciální měnu „*L\$*“.

³⁴ Dostupné online zde: <https://secondlife.com>.

3. Autorské právo ve světle NFT

Stěžejní otázku, kterou bude třeba vyřešit je, zda na NFT vůbec dopadá ochrana právem duševního vlastnictví. Zejména pak, zda na ně lze aplikovat normy AZ. Na tuto problematiku z podstaty variací podkladového nosiče NFT pravděpodobně nezískáme jednotnou odpověď. Vždy bude třeba postupovat individuálně, s ohledem na to, co předmětné NFT reprezentuje a kdo je jeho tvůrcem. Při nákupu NFT je třeba být v tomto ohledu velice opatrný a bedlivě studovat obchodní a licenční podmínky, jinak se kupující může snadno dostat do nepříjemné situace v souvislosti s porušením autorských či jiných práv.

3.1. Vybrané prameny autorského práva

Právní teorie rozeznává materiální a formální prameny práva. Materiálním pramenem práva se v kontextu nejen autorského práva a fenoménu NFT rozumí vše, co může být zdrojem práva a má na něj vliv, formálním pramenem práva se rozumí již samotný nositel práva např. právní norma, normativní smlouva či judikatura.³⁵ Účelem této kapitoly není poskytnout jejich všeobjímající výčet, ale pouze poukázat na relevantní prameny s ohledem na koncepci, právní zařazení a práci s NFT.

Domnívám se však, že přes všechny snahy práva udržet tempo s nekončícím vývojem a inovacemi, jsou technologie vždy o krok napřed. Právo se až následně pokouší porozumět a reflektovat potřeby nově vznikajících fenoménů a pomocí formálních pramenů práva udávat možnosti a meze jejich užití. V opačném případě bychom se pouze pokoušeli o odvážné spekulace bez materiálního podkladu. Je však potřeba nezanedbat možnost rychlé a pružné reakce institucí tak, aby nevznikaly neúměrné mezery pro zneužití, strach z neobvyklých a průlomových řešení je totiž častým nešvarem a brzdou ve vývoji práva.

3.1.1. Mezinárodní ochrana

Autorské právo pro svůj specifický charakter vyžaduje úpravu, jak vnitrostátní, tak mezinárodní. Na mezinárodní úrovni je zásadním dokumentem Bernská úmluva o ochraně uměleckých a literárních děl z roku 1886, jež byla několikrát doplněna a upravena. Bernskou úmluvu ratifikovalo přes 170 zemí, tudíž se stala zásadním dokumentem v oblasti autorského práva. Stanovuje minimální standardy ochrany autorských práv, udává rámec druhů autorských děl, moment vzniku autorských práv, délku trvání doby jejich ochrany a mnoho dalšího. Jednotlivé státy následně tuto úmluvu promítají do své vnitrostátní legislativy. Česká republika tuto úmluvu ratifikovala dne 8. října 1997 ve Štrasburku. Pokud tedy přistoupíme k myšlence, že NFT lze považovat

³⁵ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 71, ISBN 978-80-7380-454-1.

za autorská díla, není pochyb, že se řada ustanovení bude dotýkat právě i některých vybraných aspektů NFT.

Dalším důležitým mezinárodním dokumentem je Dohoda Světové obchodní organizace³⁶ (dále také jen „WTO“), týkající se obchodních aspektů práv duševního vlastnictví (dále také jen „TRIPS“). Tato dohoda cílí především na obchodní stránku, snaží odstranit a minimalizovat bariéry mezinárodního obchodu, zejména stanovením jednotlív, přiměřené a účinné ochrany práv, tak aby nevznikaly překážky při jejich vymáhání a uplatňování v mezinárodním obchodu. Dohoda TRIPS byla postupně ratifikována všemi členy WTO,³⁷ organizace taktéž zařituje vymáhání sporů z této dohody. Pozitivně se také ve svém článku 7. vyjadřuje k cíli přispění k podpoře technických inovací, k jejich rozšiřování a vzájemným výhodám výrobců a jejich uživatelů, tak aby podpořily sociální a ekonomický blahobyt. Dochází tak k reflexi časté bezlimitnosti a potřebě otevřenosti při vývoji nových fenoménů s přesahem do autorského práva. Dohoda je dle mého názoru aplikovatelná i na NFT, za stejného předpokladu, jež byl zmíněn výše, přestože dohoda pojem NFT výslovně nezmiňuje.

Na poli mezinárodní ochrany dominuje Světová organizace duševního vlastnictví (dále také jen „WIPO“),³⁸ představující jednu z institucí Organizace spojených národů (dále také jen „OSN“). WIPO byla založena na základě Úmluvy o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví v roce 1967 a v současnosti je jejím členem 193 států. Klade si za cíl především dosažení celosvětové ochrany práv duševního vlastnictví, zejména cestou přibližování národních legislativ. WIPO se zabývá administrativní správou mezinárodních smluv,³⁹ poskytuje prostor pro výměnu informací a technickou pomoc pro rozvojové země, poskytuje také institucionalizované řešení sporů⁴⁰ a možnosti vzdělávání.⁴¹

3.1.2. Právo EU

Na úrovni práva Evropské unie (dále také jen „EU“) nalezneme řadu dokumentů vztahujících se k autorskému právu, tím spíše k právům duševního vlastnictví. Pro účely této práce bych

³⁶ World Trade Organization.

³⁷ Součástí WTO je v současnosti 164 členů.

³⁸ World Intellectual Property Organization.

³⁹ Např. Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl, Římské úmluvy o ochraně práv výkonných umělců či Pařížské úmluva o ochraně průmyslového vlastnictví.

⁴⁰ Např. při WIPO bylo vytvořeno arbitrážní a mediační centrum, které se zabývá doménovými spory.

⁴¹ JURMAN, Miroslav. *Postavení a činnost Světové organizace duševního vlastnictví*, *Epravo*[online]. 6.8.2001 [cit. 2023-03-05].

ráda zdůraznila Směrnici o autorském právu na jednotném digitálním trhu^{42,43} zkráceně také EU DSM. Tato směrnice vznikla v kontextu projektu jednotného digitálního trhu Evropské unie, která byla přijata v roce 2019. Evropská unie si touto směrnicí dává za cíl posílit práva tvůrců a vydavatelů

na internetu, má tak reagovat na potřebu aktualizace stávající úpravy, jež plynutím času přestává být dostačující.

NFT jakožto představitel digitálních aktiv bez pochyby požívá ochrany ustanovení této směrnice. Považuji za relevantní ustanovení o využívání obsahu v digitálních službách nebo například ustanovení ohledně odkazování na jiné webové stránky⁴⁴. V neposlední řadě by se *pro futuro* mohla stát relevantní též ustanovení ohledně kolektivní správy, díky *Blockchainu*, který je s NFT provázán ruku v ruce, lze uvažovat o zjednodušení a efektivnějšímu vymáhání práv.

Nelze opomenout ani předchozí dokumenty Evropské unie, a to zejména Směrnici o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti⁴⁵ z roku 2001. Ta se věnuje především implementaci Smlouvy WIPO o autorském právu a harmonizaci právních předpisů členských států v některých otázkách. Např. právo na rozmnožování děl, sdělování děl veřejnosti, dále zavádí ochranu technologickým prostředkům.

Obě výše zmíněné směrnice mají společný cíl v ochraně autorských práv, avšak dosahují ho odlišnými prostředky.

V neposlední řadě je dobré zmínit, že Evropská unie s fenoménem nezaměnitelných tokenů a dalších kryptoaktiv počítá i v dalších oblastech práva, snaží se jim být přinejmenším v patách, ke schválení bylo předloženo nové znění směrnice evropského parlamentu a Rady o správní spolupráci v oblasti daní (DAC 8)⁴⁶, legislativní návrh má doplnit návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o trzích s kryptoaktivy a o změně směrnice, zkráceně MiCA⁴⁷. Její implementací se „zvýší schopnost členských států odhalovat daňové podvody, daňové úniky a vyhýbání se daňovým

⁴² Směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu 2019/790.

⁴³ Dle čl. 29 této směrnice členské státy uvedou v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí do 7. června 2021.

⁴⁴ Problematice sdělování veřejnosti z pohledu internetu věnuji pozornost v následující kapitole 5.2. NFT a sdělování veřejnosti.

⁴⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti, někdy také označována jako „*informační směrnice*“.

⁴⁶ Směrnice Rady 2011/16/EU o správní spolupráci – DAC.

⁴⁷ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o trzích s kryptoaktivy a o změně směrnice (EU) 2019/1937.

povinnostem a bojovat proti nim“⁴⁸. Uvedené se má týkat i NFT, jelikož není tajemstvím, že právé ty mohou sloužit k zastření transakcí a následnému vyhýbání se daňovým odvodům. Více v kapitole s názvem „*Fantomový dlužník a daňová optimalizace*“.

3.1.3. Národní úprava

Základní rámec pro národní úpravu udávají právě výše zmíněné právní dokumenty, jež do značné míry předurčují znění zákonů a dalších právních předpisů. I přesto, že je oblast autorského práva regulována jak na mezinárodní, tak na evropské úrovni, je stále ponechána značná míra diskrece státu. Tato pravidla berou v potaz národní potřeby např. co do délky trvání ochrany autorských práv. Na našem území je významný především zákon č.121/2000 Sb., o právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským (dále jen „**Autorský zákon**“ nebo též „**AZ**“), který v průběhu let prošel řadou novelizací a kterýžto nachází inspiraci, jednak v Bernské úmluvě a zároveň je implementací směrnic Evropské unie.

Právním světem již nějakou dobu hýbe novela Autorského zákona v oblasti ochrany a licencování autorských práv na internetu, jež představuje implementaci směrnici Evropského parlamentu a Rady EU 2019/789, ta se dotýká především zpřísnění pravidel poskytovatelů platform pro sdílení obsahu on-line, zavedení nových licencí a vyšší ochrany práv vydavatelů tiskových publikací.

Diskutována byla především nová ustanovení ohledně užití děl poskytovateli služeb pro sdílení on-line obsahu. Takovým poskytovatelům se v příslušných ustanoveních zpřísnila preventivní povinnost stran kontroly neoprávněného sdělování děl. V případě, kdy bude zjištěno, že na svých webových stránkách zveřejní obsah, u kterého nevytlačí nejlepší úsilí k získání oprávnění výkonu autorských práv, neznemožní přístup, neodstraní a nezabrání opětovnému nahrání díla, u něhož takovým oprávněním nedisponují, budou hnáni k odpovědnosti za neoprávněné sdělování díla veřejnosti ve smyslu §18 odst. 2 AZ.

Nabízí se tedy úvaha, zda výše uvedené dopadá na platformy, které se zabývají distribucí NFT tzv. online tržiště či burza. Uživatelé na tyto platformy mohou volně nahrát obsah a poskytnout jej k prodeji, aniž by proces podléhal jakékoli vnější kontrole. S předestřenou otázkou se zákonodárce vypořádal hned ve druhém odstavci ustanovení §46 AZ, který poskytuje mimo jiné výjimku „online tržiště“. Je patrné, že není dost dobře možné provádět natolik důkladnou kontrolu

⁴⁸ REDAKCE. Komise předložila návrh právní úpravy o trzích s kryptoaktivy (směrnice DAC 8). Obchodněprávní revue, 2022, č. 4, s. 284.

původu, tvorbu a oprávnění k užití NFT, aby se případům neoprávněného sdělování veřejnosti zabránilo ve všech případech, toliko z toho pak činit provozovatele online tržiště odpovědným, zvláště za předpokladu, kdy dochází ke sdílení tisíců položek denně. Zásadními rozdíly mezi poskytovateli, na něž tato ustanovení dopadají, a online tržišti shledávám v tom, komu připadá profit a jaký je účel, způsob a forma sdělování. Pro lepší pochopení si uvedme konkrétní příklad platformy pro sdílení obsahu, na českém trhu je významný například server YouTube, Ulož.to nebo Rajče.net. Všechny uvedené dosahují přímo či nepřímo zisku za sdílení a uchování obsahu uživatelů, zatímco online tržiště pouze zprostředkovávají prostor k prodeji díla.⁴⁹

Domnívám se však, že vyšší míra odpovědnosti provozovatelů online tržiště *pro futuro* může přispět k omezení možnosti neoprávněného sdělování, padělání a ochraně dalších neméně významných autorských práv. Odpovědným by však měl především zůstat ten, kdo neprávem takový obsah vydává za svůj. V tuto chvíli by měl provozovatel online tržiště přistupovat k autentifikaci a kontrole původu s vyšší mírou pečlivosti a opatrnosti. Bezpečnost nákupu může být přidanou hodnotou práce serveru.

Za zmínku též stojí nová konstrukce licencí pro užití díla nedostupného na trhu. Instituce kulturního dědictví⁵⁰ mohou v mezích ustanovení § 37b AZ sdělit veřejnosti či rozmnožit dílo na trhu nedostupné, na svých webových stránkách. Například národní knihovny, díky tomuto ustanovení mohou digitalizovat celou řadu svých „*děl nedostupných na trhu*“⁵¹ a následně je i zveřejnit na webových stránkách. Tento institut licence pozitivně přispívá k dostupnosti dotčených děl veřejnosti. Současně ponechává prostor v budoucnu při tokenizaci a digitálním vyobrazení některých děl, jež by mohla v důsledku externích negativních vlivů zaniknout.

3.2. Pojem autorského práva

Autorské právo a práva související s právem autorským spadají do kategorie soukromého práva, jako podkategorie práva duševního vlastnictví k nehmotným statkům nezávislých

⁴⁹ Tržiště mají též zisk z uskutečněného prodeje.

⁵⁰ Např. Národní ústav lidové kultury dále také Národní galerie, muzea či knihovny.

⁵¹ Dle ustanovení § 27c AZ „*Za nedostupné na trhu se považuje dílo podle § 2, pokud lze poté, co bylo vynaloženo přiměřené úsilí ke zjištění jeho dostupnosti veřejnosti, v dobré víře předpokládat, že není dostupné veřejnosti v běžné obchodní síti.*“

na hmotném nosiči, na němž jsou zaznamenány.⁵² Ve smyslu práv duševního vlastnictví, nehmotnými statky rozumíme pouze ty, které mohou být předmětem disponování (soukromoprávních smluvních vztahů).⁵³

Spolu s nimi do této soustavy spadají i práva průmyslového vlastnictví, která upravují jiné speciální právní předpisy.⁵⁴ Jedná se o právo subjektivní, přirozené (lidské právo) a právo absolutní, tedy působící *erga omnes*. To znamená, že stát nikomu taková práva nepřiznává, pouze je chrání předpisy a stanoví způsoby jejich výkonu.⁵⁵

Úpravu autorského práva nalezneme napříč celým právním řádem. Primární zakotvení se objevuje na ústavní úrovni, konkrétně je obsaženo v čl. 34 odst. 1 zákona č. 2/1993 Sb., Listiny základních práv a svobod „*Práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti jsou chráněna zákonem.*“ Z dikce ustanovení vyplývá potřeba provedení práva dalšími zákony. Zákonným provedením tohoto článku je AZ. Jak již bylo výše zmíněno, jedná se o oblast soukromého práva, tudíž dílčí úpravu obsahuje i OZ, kupříkladu licenční smlouvu v ustanovení § 2358 OZ. Nelze pominout, že porušení soukromoprávních norem prostupuje do sektoru veřejného práva. Z tohoto důvodu lze nalézt důsledky porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi v ustanovení § 270 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník „*Kdo neoprávněně zasáhne nikoli nepatrně do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.*“ Při méně závažném porušení těchto práv se užije ustanovení o přestupcích nalézajících se přímo v AZ. Na mezinárodní úrovni se úprava skrývá v čl. 15 odst. 1 písm. c) Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech anebo v čl. 27 odst. 2 Všeobecné deklarace lidských práv.

Autorským zákonem chráněná práva se dělí na autorské právo, šest práv souvisejících s autorským právem a právo pořizovatele databáze. Samotné autorské právo se skládá ze dvou složek (*dualistická koncepce*), užívá se tady tzv. smíšená teorie, a to (i) majetkových a (ii) osobnostních práv.

⁵² Nezávislost na nosiči podporuje presumpci, že tato úprava dopadá na NFT.

⁵³ VOJČÍK, Petr. *Teorie právní ochrany nehmotných statků*. Brno – Praha: Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství – Metropolitní univerzita Praha, 2016, s. 16. ISBN 978-80-87713-16-7, 978-80-87956-39-7 (MUP).

⁵⁴ Právem průmyslového vlastnictví se rozumí ochrana technické tvůrčí činnosti, práva na označení produktu či služby a v neposlední řadě průmyslové výtvarnictví. Např. vynálezy, užité vzory, ochranné známky či označení původu.

⁵⁵ TELEČEK, Ivo, TŮMA, Pavel. § 1 [Předmět úpravy]. In: TELEČEK, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 4, marg. č. 3.

3.2.1. Majetková práva

Výlučná majetková práva slouží k realizaci ekonomických a jiných zájmů, které se váží k nakládání s dílem ve vztahu k veřejnosti. Za majetková práva autora se označují způsoby užití díla, která jsou obsažena v ustanoveních § 12 an. AZ, demonstrativní výčet slouží zejména pro užití v licenčních smlouvách, dále se jedná o v AZ označena „jiná majetková práva“ neboli náhradní odměny.⁵⁶

Především je důležité rozličně vnímat majetková práva autorská od vlastnických práv k hmotnému substrátu, přestože u NFT hmotný substrát zpravidla chybí, dalo by se uvažovat o prodeji celé hardwarové peněženky, která představuje hmotný nosič klíče, jež je nezbytný k provedení a transakce s NFT. Za situace, kdy vlastníkem hmotného nosiče a autorských práv je odlišná osoba, dostávají se tato práva do vzájemné konkurence a právní teorie vyjadřuje převahu práv vlastníka nosiče především v jeho právu na zničení předmětu bez ohledu na práva autora.⁵⁷

Majetková práva trvají během života autora a následně 70 let po jeho smrti, časové omezení vychází z charakteru autorských děl. Proto o těchto právech nelze hovořit ve smyslu tradičního pojetí vlastnického práva, které není v tomto směru nikterak omezeno. Je tomu tak ze dvou důvodů (i) po čase se sníží zájem o dílo; (ii) vyhledávání dědiců po delší době je náročné a někdy až nemožné.⁵⁸

Dle mého názoru velkou příležitostí k revoluci přináší právě NFT a technologie *blockchainu*. Dochází k překonání překážky nemožnosti dohledání dědiců majetkových práv. Jak již bylo výše vysvětleno, za užití technologie *blockchainu* je velice snadné sledovat změny v řetězení bloků, tudíž je snadné znát a dohledat každého dalšího vlastníka NFT,⁵⁹ taktéž by bylo možné zapsat držitele majetkových práv a díky nepřerušnému řetězu by bylo snazší udržet linii dědiců. Jednalo by se toliko o digitalizaci dědictví jakýchkoli statků. Navíc uchovávání těchto dat v digi-

⁵⁶ SRSTKA, Jiří a kol. Autorské právo a práva související.: Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019, s. 95-96. ISBN 978-80-7502-386-5.

⁵⁷ Tamtéž str. 97.

⁵⁸ Tamtéž str. 95-96.

⁵⁹ Avšak bylo by třeba provést změny ve způsobu registrace peněženek, v současnosti chybí evidence, na jaké jméno je předmětná peněženka vedena.

tální podobě je i velice praktické a dostupné ze všech koutů světa, tudíž mizí i tento limit. Historicky⁶⁰ se už jednou délka trvání po smrti autora prodloužila z původních 50 let na nyníjších 70 let,⁶¹ tak proč by právě NFT a *blockchain* nemohl přispět k obdobnému.

Na druhou stranu nutno posoudit, zda je smysluplné tuto dobu znovu prodlužovat, protože předestřené výhody skýtají pouze NFT a další na *blockchain* navázaná aktiva, kdyby došlo ke změnám jen v oblasti digitalizovaných autorských děl, došlo by k zásahu do právní jistoty a znevýhodnění autorů děl „tradičních“, především pak jejich dědiců. Vznikl by tak nežádoucí dualismus.

Uplynutím doby trvání majetkových práv se dílo stává volným, tzn. lze užívat a nakládat s ním bez souhlasu kohokoliv. Je však nezbytné i nadále myslet na druhou složku autorského práva, výlučná osobnostní práva a zacházet s dílem v mezích přiměřenosti a šetřit práva autora.

3.2.2. Osobnostní práva

Výlučná osobnostní práva jsou taktéž právy subjektivními, mají nemajetkovou povahu, avšak při určitém způsobu jejich výkonu AZ nevyklučuje majetkový prospěch. Jiří Srstka ve své učebnici „*Autorské právo a práva související*“ užívá k vysvětlení pojmu osobnostních práv výrok Milana Kundery, že „*autor má být za svým dílem schován.*“ Z uvedeného vyplývá, že se autor stává jeho součástí a dílo je bez výhrad jeho. Nikdo jiný si nesmí osobovat autorství, přestože si dílo koupí, propůjčí si jej či s ním jinak nakládá. Osobnostní práva nelze zcizit. Základní vlastností osobnostních práv je jejich nepřevoditelnost, jsou taktéž neocenitelná a až na výjimky zanikají smrtí autora. Postmortální ochrana zůstává v případě osobování si autorství a zabraňování užití díla způsobem snižujícím jeho hodnotu, a to ve stejném rozsahu, jako tomu bylo za života autora. Oproti majetkovým právům, tato nemají časové omezení a lze se jich domáhat prakticky do nekonečna, potřeba je pouze aktivní legitimace k možnosti právo uplatnit. Jedná se zpravidla o potomky, kolektivní správce či autorské profesní organizace.

V angličtině se tato práva označují jako „*práva morální*“, což lépe přiléhá k dalším termínům právní úpravy, kdy při užití díla nesmí dojít k snížení jeho hodnoty – dílo se chrání před znetvořením, zkomolením či obecně dehonestací. Mezi tato práva se řadí (i) právo rozhodnout o zveřejnění díla; (ii) právo osobovat si autorství; (iii) právo na nedotknutelnost díla.

Právo rozhodnout o zveřejnění díla;

⁶⁰ Ve druhé polovině 20 let 20. století.

⁶¹ SRSTKA, Jiří a kol. *Autorské právo a práva související*.: Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019, s. 117-118. ISBN 978-80-7502-386-5.

V tomto případě autor v souladu s ustavením § 11 odst. 1 AZ, rozhoduje o prvním zpřístupnění díla veřejnosti. Toto právo se vyčerpá a následně autor udává svůj souhlas pomocí licence.

Právo osobovat si autorství;

Pod tímto právem, jak vyplývá z ustanovení § 11 odst. 2 AZ si lze představit zejména požadavek autora na uvedení jeho jména při užití jeho díla. Ale také možnost bránit se, pokud si někdo jiný neprávem osobuje autorství. Spory vznikají ohledně výkladu, jakým způsobem má být tohoto dosaženo, tj. velikost podpisu, jeho umístění, řazení atp.

Právo na nedotknutelnost díla;

V teorii i praxi se jedná o jednu z nejkomplicovanějších materií. Podmínky stanoví ustanovení § 11 odst. 3 AZ. Především se jedná o právo udělit svolení ke změně a zásahu do díla, právo na jeho užití způsobem nesnižujícím jeho hodnotu a právo na tzv. autorský dohled. Uvádí se tři druhy takového zásahu. (a) zpracování tvůrčím způsobem za současného vzniku díla nového (adaptace); (b) marginální zásahy, u kterých se předpokládá, že by s nimi autor vzhledem k okolnostem a užití díla souhlasil, avšak s tím, že může autor předem toto zakázat; (c) takové zásahy, které nesplňují znaky zásahů uvedených v bodech (a) ani (b), toliko přímá narušení nedotknutelnosti díla. Právo na nedotknutelnost díla lze prolomit udělením souhlasu ze strany autora k změně nebo jinému zásahu.

Dalším dílčím aspektem práva na nedotknutelnost díla je právo autorského dohledu, který spočívá především v dozoru ze strany autora, zda nedochází k dehonestaci jeho díla.⁶²

Výše předestřená specifická práva se dotýkají výlučně autorského díla ve smyslu ustanovení § 2 AZ. Proto je nutné vždy zkoumat, zda dílo splňuje náležitosti stanovené v tomto ustanovení. Pokud tomu tak je, bude tvůrce tohoto díla považován za autora ve smyslu ustanovení § 5 AZ, který požívá plné ochrany svých práv.

⁶² SRSTKA, Jiří a kol. Autorské právo a práva související.: Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019, s. 85-89. ISBN 978-80-7502-386-5.

4. Právní povaha NFT

4.1. NFT jako předmět vlastnictví

Abychom vůbec mohli hovořit o NFT jako statku, na kterém váznou další práva, je nutné nejprve postavit na jisto, zda vůbec může být předmětem vlastnictví ve smyslu ustanovení § 1011 a násl. OZ, toliko pak předmětem práv autorských.

Zásadním v tomto ohledu je rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojeného království, ve kterém byly NFT soudem opakovaně označeny jako legální předmět vlastnictví. V rozsudku číslo CL-2022-000110, vydaného dne 10. března 2022, se Lavinia Deborah Osbourne, jakožto žalobce na straně jedné, domáhala proti osobě neznámé a společnosti Ozone, jakožto žalované na straně druhé, navrácení ukradených NFT v podobě digitálních uměleckých děl ze své peněženky vedené u společnosti Ozone. Z účtu žalobkyně byla bez jejího vědomí a souhlasu převedena předmětná NFT, na účty jiných uživatelů. Pro vyřešení otázky, zda lze na NFT pohlížet jako na předmět vlastnictví je stěžejní také otázka rozhodného práva, které bude v tomto případě užito. Soud ve svém rozsudku následuje praxi již opakovaně judikovaných⁶³ případů spojených s kryptoměnami, kterým jsou NFT velice blízké. S takovými aktivy se má, dle soudu, zacházet tak, jako by se nacházely v místě bydliště jejich vlastníka. Tudíž v tomto případě hovoříme o jurisdikci Spojeného království. Z uvedeného bylo dovozeno, že ve světle právního řádu Spojeného království lze hovořit o nezaměnitelném tokenu, jakožto plnohodnotném předmětu vlastnictví, který může být podvodným jednáním zcizen, jako tomu bylo právě i v tomto případě. Není pochyb, že soudy dalších států budou ve své judikatuře postupovat obdobně. České soudy doposud neměly příležitost se stran této otázky vyjádřit.

V řadě odborných článků se v souvislosti s online prostředím hovoří o pojmu tzv. *virtuálního vlastnictví*, avšak jeho význam není jasný. Tuto problematiku osvětluje článek JUDr. Jany Soukupové. Jak již pojem sám napovídá, o virtuálním vlastnictví hovoříme v případě virtuálních předmětů, mezi něž spadají i NFT. Nelze jasně určit širší tohoto pojmu, ani zda jej u různých autorů lze chápat jako synonyma či vedle stojící označení různých předmětů. Někteří z nich jej striktně spojují s kódem,⁶⁴ jiní jej naopak pojímají širěji a řadí sem např. i bankovní identitu, elektronické knihy či jiné nehmotné digitální předměty.

⁶³ Například soudní rozhodnutí novozélandského Nejvyššího soudu ve věci *Ruscoe v Cryptopia Ltd (in Liquidation)* [2020] NZHC 728.

⁶⁴ Ve smyslu zdrojového kódu počítačového programu.

Dále pak z českého prostředí Soukupová uvádí pojmy jako např. virtuální majetek, virtuální vlastnictví, virtuální statky či věci, avšak zda označují to samé, jasné není.⁶⁵ Zastřešujícím pro tyto všechny pojmy a definice, je právě fenomén *virtuálního vlastnictví*. Důležité je však vysvětlit, že virtuální vlastnictví má diametrálně odlišný význam od vlastnictví ve smyslu OZ.

Virtuální vlastnictví je zcela závislé a funkční pouze v rámci uměle vytvořeného virtuálního světa, který mají plně ve své moci jeho tvůrci. Vzniká tak organicky svébytná jurisdikce s pravidly diktovanými pouze ze strany tvůrců, kteří limity a pravidla nastavují pomocí obchodních podmínek a licencí. Existence nabytých práv v takovém virtuálním světě se tedy odvozuje a závisí na existenci samotného světa a diktátu ze strany tvůrců. Při jeho zániku, zaniknou i vlastnická práva a uživatelé. Shodný názor zastává i JUDr. Soukupová ve svém článku „*Těžko se totiž hledá vlastnické právo, tj. absolutní právní panství, tam, kde vám vývojář neumožní s předmětem, jakkoliv disponovat, respektive kde sám má v rukou dispozici ultimátní. Navíc i v těch případech, kdy vývojáři v rámci své hry umožní uživatelům s předměty disponovat, může nastat problém. Přestože v takovém případě uživatelé předměty fakticky drží, u her postavených na cloudovém řešení tyto předměty současně drží i herní vývojáři.*“

U NFT se setkáváme podobným problémem. NFT, která představují herní předměty a podobné, spadají přímo do problematiky výše popsaných virtuálních světů. Ostatní, jako například NFT představující umělecká díla mají nemenší svízel, jak bylo vysvětleno v kapitole 1. 1. NFT pro účely této práce představují pouhý token odkazující na jeho obsah (podkladový materiál), a proto je držitel NFT naprosto závislý na existenci URL adresy (URL adresa je soubor znaků, který slouží k identifikaci přesného umístění informací na internetu.),⁶⁶ kterou spravuje jeho tvůrce či prodejní burza.

Nyní je nutné položit si otázku, co by se stalo, pokud by došlo k odstranění URL adresy, na které se podkladové dílo NFT nachází? Prvním možným předpokladem je, že uvedené bude součástí obchodních podmínek jednotlivých tvůrců. Jelikož ztrátou vazby mezi NFT a platformou, na které je umístěno, se NFT stane bezcenným.⁶⁷ Avšak za předpokladu, že smluvní podmínky

⁶⁵ SOUKUPOVÁ, Jana. *Právník: Virtuální vlastnictví: problémy spojené s přechodem do virtuálního prostředí z pohledu práva a kritika dosavadního přístupu*. 161. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2/2022n. 1., s.116, ISSN 0231-6625.

⁶⁶ BERNERS-LEE, T., L. MASINTER a M. MCCAHERILL. Uniform Resource Locators (URL) RFC 1738, DOI 10.17487/RFC1738 [online]. prosinec 1994, s.1 [cit. 2023-04-08].

⁶⁷ NEŠPŮREK, Robert, Pavel AMLER a Tomáš LUPAČ. NFT: Nový nástroj spekulantů v umění: Digitální tokeny NFT se staly jedním z největších hybatelů v uměleckém odvětví za poslední dekádu. Jaká jsou však s nimi spojena rizika? Právní prostor [online]. 21.10.2022 [cit. 2023-04-08].

nebudou takový případ reflektovat, je možné uvažovat o ustanoveních náhrady škody⁶⁸ potažmo ochrany spotřebitele.⁶⁹

4.2. NFT jako cenný papír

Se zřetelem na nárůst zájmu o NFT a další kryptoaktiva ze strany investičních a spekulacních příležitostí, se odborná veřejnost začala zaobírat i otázkou možné povahy tokenů, jako cenného papíru a otázkám aplikace regulací kapitálového trhu.⁷⁰

V podobě, ve které NFT v současnosti známe a používáme, o nich nelze uvažovat jako o cenném papíru. Cenné papíry nelze kvůli současné zákonné úpravě zapsat do *blockchainu*. NFT svou formou neodpovídají zákonným požadavkům ustanovení § 514 a násl. OZ „*Cenný papír je listina, se kterou je právo spojeno takovým způsobem, že je po vydání cenného papíru nelze bez této listiny uplatnit ani převést.*“ Muselo by tedy dojít k inkorporaci práv do NFT, které má pouze digitální podobu. Přestože dle ustanovení § 3026 odst. 1 OZ „*Nevylučuje-li to povaha písemnosti, platí ustanovení tohoto zákona o listině obdobně i pro jinou písemnost bez zřetele na její podobu.*“ toto ustanovení je aplikovatelné pouze na případy, kdy to nevylučuje smysl a účel normy, která zakotvuje požadavek listinné písemnosti.

Listina jako hmotný substrát je pojmovým znakem cenného papíru a není možné, aby byla nahrazena elektronickou písemností. Smyslem a účelem norem o cenném papíru je skutečně zachování listinné písemnosti. Tvrzení podporuje J. Dědič „*podstatou cenného papíru je spojení subjektivního práva s písemným projevem vůle takovým způsobem, že subjektivní právo sdílí osud písemnosti*“.⁷¹

Východiskem nejsou ani zaknihované cenné papíry, které by sice do *blockchainu* možné zapsat bylo, avšak ten v současné podobě nesplňuje podmínky zákona č. 256/2004 o podnikání na kapitálovém trhu.⁷²

⁶⁸ Srov. ustanovení § 213 OZ.

⁶⁹ Srov. ustanovení § 1810 a násl. OZ. Případně zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele.

⁷⁰ HOZBA, Martin. ICO a tokeny optikou práva kapitálového trhu: mohou být tokeny investičními cennými papíry? *Advokátní deník* [online]. 26.3.2019 [cit. 2023-02-10].

⁷¹ PAULY, DĚDIČ Jan Cenné papíry 1.vyd. Praha: Prospektrum, 1994. s.19 váz. [Hořínková] ISBN:80-85431-98-X.

⁷² ZIMNIOKOVÁ, Markéta. Zápis cenného papíru do blockchainu. *Právní rozhledy* [online]. 2020, (20), s.709–714 [cit. 2023-02-10].

De lege ferenda by bylo pro propojení těchto institutů nutné přistoupit k technické adaptaci *blockchainu* či změna právní úpravy. V českém právním řádu nebyl blockchain doposud zakotven.⁷³

4.3. NFT jako digitální certifikát

Při zkoumání NFT se opakovaně setkáváme s hypotézou jejich možného užití a označením jako „*digitální certifikát*“.⁷⁴ Pozadu nezůstala ani praxe, řada společností neotálela využít potenciálu NFT jako certifikátu originality. Vytvořily platformy s databází na principu *blockchainu*. Postup je velice jednoduchý a uživatelsky přívětivý. Autor nahraje svůj soubor, jež chce chránit, vyplní údaje o své osobě a následně si stáhne digitální certifikát.

Certifikáty, které jsou opatřeny časovým razítkem nesmazatelného zápisu, mají sloužit jako doklad autorství a nosný důkaz při potřebě prokázání autorství ve sporech o práva duševního vlastnictví. Poskytováním této služby se zabývají v České republice např. společnosti jako Blockproof⁷⁵ či Certoo.⁷⁶

Jakým způsobem se k této formě důkazního prostředku bude stavět česká justice a zda skutečně tato platforma dostojí své přezdívce „*digitální notář*“, je zahaleno rouškou tajemství a bude zajisté otázkou času, kdy se s nimi budou muset soudy poprvé vypořádat. Jejich skutečný smysl a účel proveří až praxe. Toto označení je dle mého zavádějící, neboť může způsobit zmatení spotřebitele ohledně toho, jaká služba mu je skutečně poskytována.

Dle dostupných informací z webu Certoo, si nechala společnost opatřit znalecký posudek, ve kterém soudní znalec potvrdil, že platforma skutečně funguje, jak slibuje.⁷⁷ Opatrněji se k těmto tvrzením oficiálně vyjádřil Úřad průmyslového vlastnictví (dále také jen „ÚPV“).⁷⁸ A to tak, že akceptují certifikát ve smyslu hodnotné formy důkazního prostředku, avšak doporučují na něj nespoléhat. ÚPV se důvodně obává nemožnosti zaručení stálosti soukromých společností na trhu,

⁷³ V Itálii již k jeho zakotvení došlo v „*Law Decree No. 135*“.

⁷⁴ Příkladmo zde: NEŠPŮREK, Robert, Pavel AMLER a Tomáš LUPAČ. NFT: Nový nástroj spekulantů v umění: Digitální tokeny NFT se staly jedním z největších hybatelů v uměleckém odvětví za poslední dekádu. Jaká jsou však s nimi spojena rizika? Právní prostor [online]. 21.10.2022 [cit. 2023-04-08].

⁷⁵ Dostupné zde: <https://www.blockproof.eu/index.html>.

⁷⁶ Dostupné zde: <https://certoo.eu>.

⁷⁷ LYSKOVÁ, Taťána. Obraz, nápad i melodii.: Čeští právníci dokážou na blockchainu levně uložit autorství čehokoli. Forbes[online]. 9.11.2022 [cit. 2023-02-12].

⁷⁸ Vyjádření ÚPV ze dne 5.1.2022, vedené pod značkou D21 120977, na základě žádosti podané společností Jindyne s.r.o.

v důsledku čehož se může stát, že služba nebude muset za pár let již existovat. Rovněž nelze spoléhat ani na trvalou existenci aplikačního rámce, na kterém je služba založena.⁷⁹ Příkladem lze uvést ukončení poskytování obdobné služby „*WIPO proof*“ přímo Světovou organizací duševního vlastnictví.⁸⁰

Můj názor je taktéž spíše střízlivý, přikláním se k odpovědi uvedené ve vyjádření ÚPV. Přestože myšlenku ukládání dat v *blockchainu* podporuji a jsem nakloněna rozvoji a inovacím, je třeba být prozatím opatrný. Spoléhat se pouze na tyto služby a důkazy stran autorství nepodpořit i dalšími dostupnými způsoby, může být, dle mého názoru, spíše kontraproduktivní. Další problém, který shledávám je komerční charakter nástroje vytvořeného soukromým subjektem, nepodléhající žádné kontrole ani speciálním zákonným pravidlům. Soukromá společnost od autorů získá data a absolutní kontrolu nad soubory, až do momentu samotného zápisu v decentralizované peer-to-peer síti blockchainu. Je sice pravdou, že následně je již zápis nezměnitelný, a to jak ze strany společnosti poskytující tuto službu, tak kohokoliv jiného;⁸¹ avšak třeba mít na paměti možné technické problémy a chyby, které mohou nastat v mezičase. Na webových stránkách se dočteme, že takový zápis v současnosti trvá zhruba deset minut. Během této doby může dojít k chybě, špatnému nahrání souboru, ba dokonce k jeho poškození či změně.

Regulaci nepodléhá ani množství vydaných certifikátů, ani registrujících společností. Pokud zaplatí, dostane bez dalšího certifikát zkrátka každý. Nikdo se nezabývá, zda nebyly vydány dva certifikáty pro totožné dílo. Tím spíš není zkoumán obsah – díla jako takového. V takových případech vnímám jako problematické možný vznik kolize obdobných registrací, či dvojí registrace ať už na jednom či více *blockchainech*. Nejednotnost a zápisů, může působit zmatky, bude nemožné určit, v případě proti sobě stojících certifikátů vícečetnost ohledně stejného předmětu, který z nich je oprávněný. Rozhodné se na první pohled může zdát časové razítko, avšak nesmíme zapomenout, že zápis může trvat i několik minut, při vyšší zátěži při užívání, které se nutně s popularizací těchto služeb pojí, si troufám říct i několik hodin. Takové prodlení může způsobit situace kdy, přestože žádost o zápis podáte jako první, váš zápis bude propsán až jako druhý. Žádné právo přednosti podání žádosti, ani žádné řízení o vyřízení žádosti s časovým razítkem podání není zaručeno. Soudy budou stát před těžkou otázkou, který zápis je validní.

⁷⁹ V tomto případě se vyjadřovala jmenovitě ke službě společnosti Blockproof, které provádí zápis pomocí *bitcoin blockchainu*, jako svého frame worku.

⁸⁰ Dostupné také zde: <https://www.wipo.int/wipoproof/en/>.

⁸¹ Včetně oprávněného držitele certifikátu.

Touto službou se najednou dostáváme do situace nutnosti splnění formální podmínky registrace pro vznik práv. Nutno pamatovat, že autorská práva vznikají přirozeně bez dalšího. Obávám se, že podmiňovat jej zápis spíše připomíná způsob vzniku práv průmyslového vlastnictví.

Autorská práva a práva průmyslového vlastnictví se liší v mnoha principech. Jedním z nich je právě způsob vzniku těchto práv. V případě práv z průmyslového vlastnictví hovoříme pro představu o ochranných známkách, patentech, průmyslových a užitných vzorech atd., je u nich třeba provést zápis pomocí řízení před ÚPV, jež je ústředním orgánem státní správy České republiky. Přihláška podléhá správnímu poplatku, stejně tak jako jsou účtovány poplatky za poskytnutí služby u společností provádějících zápis v *blockchainu*. Po podání přihlášky ÚPV provádí rešerši, díky které dojde k vyloučení pochybností registrace totožného či podvojného, čímž se vyhneme zásahu do práv vlastníků již registrovaných např. ochranných známek. ÚPV poskytuje i volný přístup do databází, čímž umožňuje zajištění kontroly veřejnosti a předběžné rešerše registrujícího. Dalším podstatným prvkem, který ÚPV poskytuje „*potvrzení o přijetí přihlášky*“

Nicméně nelze upřít fakt, že tato průlomová technologie umožnila jednodušší a levnější provedení záznamu s časovým razítkem, než které doposud prováděl notář.⁸²

4.4. NFT jako dílo

Samotné NFT nemá ve své podstatě s autorskými právy téměř nic společného, jelikož NFT představuje pouhý soubor dat a informací. S tímto odvážným závěrem by bylo možné práci ukončit a dále se problematikou autorských práv nezabývat. Ale skutečnost je odlišná, ve veřejném prostoru vzniká rušná diskuse a polemika stran autorských práv ve spojitosti s NFT. Ve světě se též začínají objevovat první soudní spory,⁸³ které otrásají základy chápání autorského práva a předstírají složitou problematiku porušování autorských práv v souvislosti s NFT.

Již několikrát byla výše vysvětlena podstata a princip fungování NFT, spočívající v odkazování na rozličná podkladová díla. A právě podkladovým dílům, která ochrání autorským právem za splnění určitých podmínek podléhat aplikaci norem AZ mohou, je důležité věnovat pozornost. Světová organizace duševního vlastnictví na svých webových stránkách zvažuje též možnost, kdy NFT představuje veřejnou doménu či je užito jako ochranná známka, v takových případech by se bez dalšího jistě dalo též hovořit o ochraně právem duševního vlastnictví.⁸⁴

⁸² Formou notářského zápisu.

⁸³ Například soudní spor: Hermes International et al v. Rothschild, No. 1:2022cv00384.

⁸⁴ GUADAMUZ, Andres. Non-fungible tokens (NFTs) and copyright. *WIPO Magazine* [online]. prosinec 2021 [cit. 2023-03-05].

Largo sensu známe pojem „díla“ především ve spojitosti s úpravou ve smyslu OZ.⁸⁵ Tato bez dalšího neřadíme k dílům autorským, kterážto představují odlišný institut a jejich úpravu v OZ nenalezneme. Tzv. autorská díla požívají díky své specialitě prostřednictvím AZ zvláštní ochrany, proto je jejich definice klíčová ke správnému rozlišení. AZ ve svém kogentním ustanovení § 2 odst. 1 pro tyto účely užívá generální klauzuli, která definuje, zda a jaká díla do této kategorie spadají, tudíž na ně dopadají autorská práva v plné šíři, „*dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam*“. Toto ustanovení pokračuje demonstrativním výčtem jednotlivých druhů autorských děl „*dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, dílo dramatické a dílo hudebně dramatické, dílo choreografické a dílo pantomimické, dílo fotografické a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, dílo audiovizuální, jako je dílo kinematografické, dílo výtvarné, jako je dílo malířské, grafické a sochařské, dílo architektonické včetně díla urbanistického, dílo užitého umění a dílo kartografické*.“

Důležité je zejména akcentovat, že se jedná o demonstrativní výčet, tím zákonodárce ponechal otevřená dvířka soudům a praxi, při identifikaci dalších autorských děl.

Odborné texty se shodují na několika pojmových znacích, které z předmětného ustanovení vyplývají. Tyto následně slouží právě jako kritérium pro určení, zda se jedná o autorské dílo či nikoli.

Aby se jednalo o autorské dílo ve smyslu AZ, musí dílo naplňovat tato kritéria: (i) jedná se o dílo literární, umělecké či vědecké; (ii) jedná se o výsledek tvůrčí činnosti autora (případně jiné umělecké, duševní či vědecké činnosti); (iii) současně představuje výsledek jedinečný; a v neposlední řadě; (iv) musí být vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě (bez ohledu na to, zda se jedná o dílo dočasné či trvalé, jakožto bez ohledu na rozsah, účel či význam díla).⁸⁶

Tomuto „testu“ pojmových znaků děl, jež slouží k určení, zda se jedná o autorské dílo, je možné samozřejmě nutně podrobit podkladové dílo NFT, pouze pokud dojde ke kumulativnímu splnění uvedených znaků, požívá dílo plné autorskoprávní ochrany. Takové posouzení je považováno za otázku právní, která přísluší k posouzení soudu, jelikož pojmové znaky díla jsou právním

⁸⁵ „*Dílem se rozumí zhotovení určité věci, nespadá-li pod kupní smlouvu, a dále údržba, oprava nebo úprava věci, nebo činnost s jiným výsledkem. Dílem se rozumí vždy zhotovení, údržba, oprava nebo úprava stavby nebo její části.*“ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, § 2587.

⁸⁶ CÍSAŘOVÁ, Z., DOBŘICHOVSKÝ, T., FALADOVÁ, A., HOLCOVÁ, I., KŘEŠŤANOVÁ, V., KRŽÍŽ, J., WÜNSCHOVÁ PUJMANOVÁ, A., ŽIKOVSKÁ, P. *Autorský zákon: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-4-9]. ASPI_ID KO121_2000CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336517X.

kategoriemi. V případech zvláště komplikovaných (jako příklad se uvádí obor kybernetiky či výpočetní techniky) je možné využít znaleckého posudku či vyjádření jiného orgánu.⁸⁷ Avšak podkladová díla NFT ve většině případů představují jednoduchý snadno objektivně posouditelný obsah, problematickou otázkou, jež je však třeba vyřešit, představuje určení autorství.

4.5. Test pomocí aplikace pojmových znaků na NFT

Jako příklad, jež představuje podkladové dílo NFT, které požívá ochrany autorskými právy, může sloužit kolekce vytvořená britským výtvarným umělcem Damienem Hirstem s názvem „*The Currency*“. Hirst vytvořil 10 000 kusů obrazů ve fyzické podobě a současně ze všech těchto děl vytvořil kopie (pomocí fotografie) v podobě NFT. Následně obrazy prodal a nechal jejich novým vlastníkům jeden rok, aby se rozhodli, zda si ponechají dílo ve fyzické podobě nebo NFT. Druhá varianta však byla zničena.

K bodu (i) testu, NFT tedy odkazuje na podkladové dílo, které je dílem uměleckým, dle čl. 2 Bernské úmluvy nezáleží na „*způsobu nebo formě jejich vyjádření*“. Bodu (ii) dle komentářové literatury „*ve smyslu autorskoprávním vyhovuje pouze takový duševní výtvor, který je jako výsledek tvůrčí fantazie individuálním projevem osobnosti autora*“⁸⁸ ani v tomto ohledu není pochyb, že dílo, které Hirst namaloval je projevem jeho tvůrčí činnosti, na vadu tomu není ani převedení do digitální podoby pomocí fotografie, jelikož i samotná fotografie je považována za autorské dílo, ba dokonce současná úprava upouští u fotografe od požadavku jedinečnosti.⁸⁹ Následující (iii) bod testu jedinečnosti taktéž dílo naplňuje, přestože Hirst namaloval 10 000 kusů těchto obrazů, každý je jiný, tedy jedinečný a vzájemně se odlišují i názvem. V neposlední řadě není pochyb, že je naplněn poslední pojmový znak (iv) dílo je vyjádřeno v objektivně vnímatelné podobě. U fyzických děl přímo na hmotném substrátu – papíře a v případě NFT v digitální podobě. Ani digitální podoba – fotografie nepůsobí zásadní potíže při výkladu, jelikož u fotografie „*je přitom nerozhodno, zda je vnímána zrakem anebo je-li k jejímu zrakovému vnímání, jako je tomu u digitální fotografie, nejprve zapotřebí strojového načtení fotografie pomocí k tomu*

⁸⁷ TELEEC, Ivo, TŮMA, Pavel. § 2 [Autorské dílo]. In: TELEEC, Ivo, TŮMA, Pavel. Autorský zákon. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 23, marg. č. 5.

⁸⁸ CÍSAŘOVÁ, Z., DOBŘICHOVSKÝ, T., FALADOVÁ, A., HOLCOVÁ, I., KŘEŠŤANOVÁ, V., KRÍŽ, J., WŮNSCHOVÁ PUJMANOVÁ, A., ŽIKOVSKÁ, P. Autorský zákon: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-4-9]. ASPI_ID KO121_2000CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336517X.

⁸⁹ TELEEC, Ivo, TŮMA, Pavel. § 2 [Autorské dílo]. In: TELEEC, Ivo, TŮMA, Pavel. Autorský zákon. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 20, marg. č. 3.

určeného počítačového programu a následně její zobrazení na monitoru počítače (s možností různých úprav) či její vytištění pomocí počítačové tiskárny“.⁹⁰

S ohledem na uvedené je nutno konstatovat, že podkladové dílo „*The Currency*“, dle mého názoru splnilo předpoklady testu kumulativním splnění všech pojmových znaků. A proto mu náleží ochrana autorským právem a potřeba jej licencovat je zcela legitimní.

Avšak druhů podkladových děl NFT, je nespočet a zdaleka ne všechna naplní pojmové znaky autorského díla. Není tajemstvím, že při tvorbě řady NFT byla použita umělá inteligence,⁹¹ která na základě algoritmu dílo vytvoří. Jako příklad lze užít dílo s názvem „*A Recent Entrance to Paradise*“, jehož pokusy o zápis Stevenem Thalerem jako žadatele ve prospěch „*Creativity machine*“⁹² byly opakovaně zamítnuty Úřadem pro autorská práva Spojených států amerických. Dílo bylo vytvořeno s pomocí autonomního algoritmu. Úřad opakovaně dospěl názoru, že dílo „*postrádá lidské autorství nezbytné k doložení nároku na autorství*“ a na tomto závěru nemění ničeho ani Thalerova argumentace, že „*takový požadavek je protiústavní*“. Postoj úřadu byl v tomto případě podpořen i nedávným rozhodnutím Úřadem pro patenty a ochranné známky Spojených států, jež byl požádán, aby se vyjádřil k otázce, zda podle autorského zákona lze dílo kvalifikovat jako autorské dílo, pokud je vytvořeno algoritmem či umělou inteligencí bez účasti fyzické osoby. Uvedl, že stávající zákon tuto koncepci neumožňuje.⁹³

Nelze tedy učinit obecné prohlášení, že na podkladová díla NFT se vztahují normy autorského práva, avšak je třeba k této otázce přistupovat individuálně, stejně jako při posuzování jakéhokoli jiného díla. Pokud bychom nezohlednili možnost ochrany podkladového díla NFT, mohlo by dojít k porušení autorských práv a následnému uplatnění sankčních prostředků nápravy stran držitele těchto práv vůči rušiteli.

4.6. Tvorba NFT z již existujícího díla

Předchozí kapitola se zabývá otázkou, jestli k podkladovému dílu NFT náleží autorská práva, a to za předpokladu, že podkladové dílo je vytvořeno v digitální podobě,⁹⁴ aby mohlo být navázáno na NFT anebo se s jeho převodem do digitální podoby počítá, avšak vzniklo originálně pro účely NFT.

⁹⁰ TELEEC, Ivo, TŮMA, Pavel. § 2 [Autorské dílo]. In: TELEEC, Ivo, TŮMA, Pavel. Autorský zákon. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 42, marg. č. 3.

⁹¹ Více se problematice autorství NFT věnuji v následující kapitole 5.1. Autor NFT.

⁹² Stroj, jež dílo vytvořil.

⁹³ Vyjádření Review Board of the United States Copyright Office ze dne 14. února 2022.

⁹⁴ Někdy dokonce přímo za pomoci softwaru či umělé inteligence.

To však není jediný způsob vzniku NFT. Řada z nich vzniká z již existujících děl, která byla vytvořena v době, kdy digitální podoba či NFT byla pro jeho autory nemyslitelná. Důležité je tedy položit si otázku, zda je možné převést existující dílo do digitální podoby NFT a jaké náležitosti je třeba splnit. V případě užití díla, je třeba být nositelem autorských práv. To znamená (i) být autorem již existujícího díla; (ii) být nositelem oprávnění k výkonu majetkových práv, tj. licence k dílu; anebo (iii) obdržet souhlas držitele autorských práv. V současné době je otázka, zda NFT je „užitím“ díla ve smyslu AZ nejasná. WIPO se k této otázce staví tak, že „jelikož je však NFT pouhým kódem, nejedná se o podstatnou rozmnoženinu díla, takže by tato práva neporušoval“.⁹⁵

Nedostatečná právní úprava umožnila tvůrcům NFT využít právního vakua, začaly vznikat precedenty, které se již dostaly do hledáčku soudů. Například soudní řízení ve věci *Hermès International et al. proti Rothschild*, ve kterém společnost Hermès vyrábějící světoznámé kabelky Birkin⁹⁶ tvrdí porušení svých práv společností Rothschild, která na trh uvedla NFT s obrázky těchto kabelek s názvem „*MetaBirkins*“. Tímto došlo k záměně a řada zákazníků si myslela, že se jedná o spolupráci na poctu značky a NFT se stalo velmi oblíbeným a utržilo enormní zisky. Federální soud rozhodl ve prospěch společnosti Hermès, konstatoval porušení ochranné známky.⁹⁷ Věřím, že průlomové rozhodnutí spustí celou řadu dalších případů, která postupně vyřeší nejasnosti. Tento případ není však jediným.

Dalším příkladem může posloužit případ NFT s vyobrazením legendární komiksové postavičky „*Fat Tiger*“, v rozhodnutí nejenže *Hangzhou Internet Court*⁹⁸ shledal porušení autorských práv,⁹⁹ jelikož dle jeho závěru transakce zahrnující digitální dílo NFT podléhá autorskému právu Čínské lidové republiky, ale též dovedl odpovědnost provozovatele platformy *Bigverse*, která prodej uskutečnila, a vyzval jej k důkladné kontrole nabízených děl, aby nedocházelo k porušení autorských práv. V neposlední řadě konstatoval, že právě tyto platformy mají potřebné informace ke kontrole, jež zásadním způsobem nezvýší její provozní náklady,

⁹⁵ GUADAMUZ, Andres. Non-fungible tokens (NFTs) and copyright. *WIPO Magazine* [online]. prosinec 2021 [cit. 2023-03-20].

⁹⁶ Společnost Hermès vlastní jednak ochranné známky k názvu značky i kabelky, tak i samotného vzhledu kabelky.

⁹⁷ Rozhodnutí U.S. District Court – Southern District of New York ve věci *Hermès International et al v. Rothschild*, No. 1:2022cv00384 – Document 61 (S.D.N.Y. 2022) ze dne 14. 1. 2022.

⁹⁸ První soud v Číně, který se specializuje na případy spojené s internetem, často zmíněné porušení autorských práv.

⁹⁹ NFT bylo identické s komiksovou postavičkou tygra, dokonce na něm byl vyobrazen i vodoznak původního autora.

navíc platforma právě z transakcí těží zisk prostřednictvím poplatků, a proto by měla poskytnout alespoň základní limity ochrany autorských práv.¹⁰⁰

Dle mého názoru jsou oba výše zmíněné rozsudky zcela legitimní a přes odpor, se kterým se od některých NFT podporovatelů setkávají, neexistuje žádný racionální důvod, jež by ospravedlňoval či měl činit rozdíly mezi porušením autorských práv ve fyzickém a digitálním světě. Tyto precedenty hrají významnou roli ve formování legislativy, která bude nezbytná k jasnějšímu vytyčení hranic.

V neposlední řadě existují volná díla ve smyslu ustanovení § 28 AZ „*Dílo, u kterého uplynula doba trvání majetkových práv, může každý bez dalšího volně užit; ustanovení odstavce 2 a § 11 odst. 5 věty první tím není dotčeno.*“ Doba ochrany majetkových práv trvá během života autora a následně 70 let po jeho smrti.¹⁰¹ Užití těchto děl je tedy pro tvorbu NFT možné, avšak zda je etické, je otázkou druhou. Skupina Global Art Museum vytvořila kolekci NFT, kterou bylo možné pořídit na platformě OpenSea. K tomuto počínu využili volná díla, která mají ve svých sbírkách muzea jako Rijksmuseum Amsterdam, Birminghamské muzeum či Umělecký institut Chicago, ze kterých vytvořili pohyblivé animace. Avšak záměrem nebyl zisk ani tvorba NFT jako taková, jednalo se o sociální experiment, který má za cíl spustit debatu o NFT¹⁰² jako takových. Debata se opravdu spustila, muzea, z jejichž sbírek díla pocházela, toto nazvala „loupež umění“. Rijksmuseum tvrdilo zásah do autorských práv tím, že skupině Global Art Museum nenáleží autorská práva ani nejsou vlastníkem hmotného substrátu díla, avšak argumenty se ukázaly být liché. Jednak z důvodu uplynutí trvání ochrany autorských práv, druhá jsou tato díla již veřejně vystavena – sdělována veřejnosti. Lze tedy konstatovat, že skupina neporušila žádná autorská práva.¹⁰³

Volná díla, jimž uplynula doba ochrany majetkových práv, lze tedy v případě tvorby NFT užit, důležité je však pamatovat, že i volná užití mají dle AZ určité limity užívání, v souladu s ustanovením § 11 odst. 5 AZ „*Po smrti autora si nikdo nesmí osobovat jeho autorství k dílu. Dílo smí být užito jen způsobem nesnižujícím hodnotu díla. Je-li to obvyklé a nejde-li o dílo anonymní, musí být při jeho užití uveden autor.*“

Domnívám se, že pro vyloučení veškerých pochybností porušení autorského práva a možnosti klamání zákazníka, je důležité upozornit na skutečnost, že kupující nabývá pouze NFT nikoli

¹⁰⁰ Rozhodnutí Hangzhou Internet Court, Zhe 0192 Minchu No. 1008, ve věci Shenzhen Qicedie Cultural Creativity Co. Ltd. proti Hangzhou Yuanyuzhou Technology Co. Ltd.

¹⁰¹ Ustanovení § 27 odst. 1 AZ.

¹⁰² Totéž uvedla skupina Global Art Museum na svém twitterovém účtě.

¹⁰³ OZER, Melodie. The World of Intellectual and Artistic Works of NFTs. *Cen Legal Matters* [online]. 24.3.2022 [cit. 2023-04-10].

jakákoli práva k originálu díla na základě, jehož námětu bylo NFT vytvořeno. Současně bych v souladu s výše uvedeným více než doporučila uvést jméno původního autora.

5. Další autorskoprávní aspekty NFT

5.1. Autor NFT

Stejně jako jakékoli jiné dílo i každé NFT má svého autora. Definici autora nalezneme v ustanovení § 5 odst. 1 AZ „Autorem je fyzická osoba, která dílo vytvořila“. V daném ustanovení je zakotvena zákonná hypotéza možnosti být autorem díla pouze pro fyzickou osobu. Původ tohoto pojetí následně vysvětluje komentář k předmětnému ustanovení. Kořeny právní úpravy pochází z „absolutní ontologické jednoty duševního výtvaru a osobnosti jeho tvůrce.“¹⁰⁴ Koncepce je založena na tvořivosti, která koreluje s tvůrčí schopností ducha, jimž je autor nadán. *A contrario* dovodíme, že právnická osoba nemůže být autorem díla, toliko už vůbec nemůže být nadána tvořivostí ducha.

Bez pochyb se i v případě některých podkladových materiálů NFT, splňující podmínky autorského díla, bude hovořit o autorovi, který bude požívat autorských práv a výhod ke svému dílu. Tudíž bude taktéž potřeba taková díla řádně licencovat.

Čím dál častěji, nejen v oblasti NFT, se setkáme se situací, kdy jsou některá díla generována umělou inteligencí¹⁰⁵ za pomoci algoritmů. AZ s touto variantou přímo nepočítá, ale ani vůči těmto případům není zákon zcela slepý. Avšak právní názory se v této problematice rozcházejí. Část odborné komunity zcela popírá možnost dovození autorství od umělé inteligence. Naopak část uznává existenci možnosti určení autorství postupem hledání momentu, kdy v procesu tvorby figuruje fyzická osoba, která má jakožto jediná právní způsobilost být subjektem autorskoprávních vztahů.¹⁰⁶ Rozeznává tři možnosti, jakým způsobem je fyzická osoba na této specifické tvorbě účastna, jakožto (i) tvůrce umělé inteligence coby softwaru; (ii) tvůrce materiálu, jež nastavuje „tvůrčí rámec“; (iii) uživatel platformy, jež iniciuje výsledný výtvar. Uvedeným může být následně přiznáno autorství v pravém slova smyslu. Pokud by však *pro futuro* došlo k jednotnému uznání možnosti být autorem i umělé inteligenci, muselo by se pak o takto vytvořených dílech uvažovat, jako o dílech spoluautorských¹⁰⁷ v souladu s ustanovením § 8 AZ.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Vytvořené za pomoci reprodukčních sítí GAN (*generative adversarial network*), tyto díla se souhrnně označují a GAN art neboli *genreative art*.

¹⁰⁶ DENICOLA, Robert C. Ex Machina: Copyright protection for Computer-generated works. *Rutgers University law review*. 2016, vol. 69, s. 286.

¹⁰⁷ Např. fyzické osoby, coby tvůrci umělé inteligence a samotné umělé inteligence.

¹⁰⁸ ZIBNER, Jan, MYŠKA, Matěj. Umělá inteligence – výzva autorství. *Iurium Scriptum*, 2019, č. 1, s. 49-60.

V takových případech bude záležet na praxi, jak si v budoucnu s *generative art* vytvořeného umělou inteligencí poradí. Z důvodu předestřené právní nejistoty budu pro další účely této práce pracovat s variantou, kdy je autorem NFT fyzická osoba.

5.2. Problematika NFT a sdělování veřejnosti

V online prostředí není otázka sdělování veřejnosti jednoznačná. Soudní dvůr Evropské unie (dále také jen „SDEU“) se opakovaně touto problematikou zabýval. Přímo v souvislosti s NFT se soud v těchto otázkách zatím nevyjádřil. Analogicky však lze použít rozhodnutí ve věci Svensson C-466/12, kde soud posuzoval předběžnou otázku ohledně sdílení hypertextových odkazů na internetu, které odkazovaly na autorská díla z jiných internetových stránek. Soud konstatoval, že se skutečně jednalo o případ sdělování veřejnosti ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29, leč zásadním faktorem je, zda bylo dílo sděleno „nové veřejnosti“¹⁰⁹, evropské směrnice, ani autorský zákon tento pojem neznají, avšak evropská judikatura s ním pracuje hojně. Soud dospěl k závěru, že tudíž nemohlo dojít ani k porušení autorských práv ve smyslu sdělení nové veřejnosti.

U NFT pracujeme taktéž s určitým odkazem, jež je zahrnut v tokenu, přesto je zde značný rozdíl oproti judikovaným případům hypertextových odkazů na internetu. Odborné články shledávají odlišnost, především v omezení přístupu k takovému odkazu veřejnosti, NFT mají často nepřístupná metadata. Jako problematické bývají označovány tokeny, které obsahují odkaz na kopii díla, která již sama o sobě porušuje autorská práva. Při odkazu na volně přístupné dílo za účelem zisku bude nutno řešit taková, která jsou zveřejněna, tedy sdělována veřejnosti neoprávněně.¹¹⁰ SDEU se k případům uvedení hypertextových odkazů za účelem zisku blíže vyslovil ve věci GS Media BV v. Sanoma Media Netherlands BV C-160/15¹¹¹, klade především vysoký důraz na prevenci spočívající ve vynaložení veškerého úsilí a zjištění skutečností, které by mohly nasvědčovat tomu, že dílo bylo zveřejněno bez příslušných oprávnění. I v tomto případě se spor týkal

¹⁰⁹ Tento pojem byl poprvé užít Soudním dvorem Evropské unie.

¹¹⁰ PETROVÁ, Sofie. Autorskoprávní ochrana ve světle fenoménu NFT's. *Právní prostor* [online]. 1.2.2022 [cit. 2023-02-09].

¹¹¹ „...pokud je umístění hypertextových odkazů uskutečněno za účelem dosažení zisku, lze od autora takového umístění očekávat, že provede nezbytná ověření, aby se ujistil, že dotčené dílo není protiprávně zveřejněno na stránce, na kterou vedou uvedené hypertextové odkazy, takže je třeba předpokládat, že takové umístění je provedeno s plnou znalostí povahy ochrany uvedeného díla a případné absence souhlasu nositele autorského práva se zveřejněním na internetu. Za takových okolností a za předpokladu, že tato vyvrátitelná domněnka není vyvrácena, představuje jednání spočívající v umístění hypertextového odkazu na protiprávně zveřejněné dílo na internetu „sdělování veřejnosti“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29...“

internetových stránek, a proto bude třeba vyčkat na stanovisko soudu v případě podnětu vztahujícího se zodpovězení předběžné otázky v kontextu NFT.

Dle mého názoru budou úvahy soudu směřovat k individuálnímu posouzení možnosti přístupu veřejnosti, potažmo nové veřejnosti k podkladu, na který bude zkoumané NFT odkazovat. Následně se bude ubírat podobným myšlenkovým proudem, jako ve výše zmíněných judikátech.

6. Licence

Termín licence skrývá více významů. Rozlišují se dva základní typy licence, ty je dále možné třídit a kategorizovat. Známe (i) licence zákonné, přímo obsažené v ustanoveních AZ a (ii) licence smluvní, jejichž úpravu nalezneme v OZ.

6.1. Licenční smlouva ve smyslu OZ

Institut licenční smlouvy upravují ustanovení § 2358 a násl. OZ. Z důvodu, že se tato dotýká nejen práv autorských, ale celé skupiny práv duševního vlastnictví, poskytuje formulace pouze obecný rámec. Konceptně tato ustanovení nalezneme v části čtvrté „relativní majetková práva“, díl druhý „přenechání věci jinému“, oddíl pátý „licence“. Již samotné řazení v systému občanského zákoníku napovídá o charakteru licenční smlouvy mnohé. Jedná se o jednu z typizovaných smluvních forem, kterou OZ ve svém demonstrativním výčtu nabízí. Nabízí se analogické přirovnání k institutu nájmu, jakožto úplatného užívání cizí věci nebo výpůjčky či výprose, jakožto bezúplatnému užívání cizí věci. Shoda se nachází ve skutečnosti, že i v těchto případech zůstává pronajímatel/vypůjčitel/půjčitel nadále vlastníkem věci, jež je předmětem nájmu/výpůjčky/výprosy a pouze smluvně umožňuje jiné osobě úplatně/bezúplatně takovou věc užívat v rozsahu, který si ujednali.¹¹²

Licenční smlouva představuje zásadní institut, bez kterého by bylo jen těžko možné skloubit specifické aspekty práva duševního vlastnictví, tedy i práva autorského, s potřebami autora pro uplatnění plnohodnotného potenciálu¹¹³ jeho duševních výtvorů. Bez licence bychom se nacházeli ve stavu jakési paralýzy. Nikdo jiný, kromě samotného autora, nemohl být beneficentem z díla a nemohl by s ním nikterak nakládat.

Pomocí licenčních smluv je možné v určitém rozsahu a za stanovených podmínek udělit oprávnění k výkonu práv duševního vlastnictví. Je nezbytné opět akcentovat skutečnost, že práva majetková a osobnostní, o kterých v kontextu licence hovoříme, jsou nepřevoditelná, a proto zákonodárce našel způsob, jakým je možné tato práva beneficentovi z licence alespoň propůjčit. Hovoříme o tzv. „konstitutivním“ převodu práv, kdy autor pouze konstituuje užívací právo ve prospěch někoho dalšího.¹¹⁴

¹¹² SRSTKA, Jiří a kol. Autorské právo a práva související.: Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání.

Praha: Leges, 2019, s. 159. ISBN 978-80-7502-386-5.

¹¹³ Např. ekonomický, sociální či kulturní aspekt.

¹¹⁴ Tamtéž.

6.1.1. Forma

Kogentní požadavek, jež klade český právní řád na vybrané smluvní typy, je tzv. *kvalifikovaná právní forma*, to v praxi znamená, že licenční smlouva, jež má být poskytnuta jako výhradní, musí mít písemnou formu, aby se stala platnou. Některé druhy licence podléhají dokonce zápisu do veřejného seznamu,¹¹⁵ i tyto musí mít písemnou formu. Tento požadavek se především týká práv průmyslového vlastnictví,¹¹⁶ lze dovést, že tomu tak je z důvodu formalizovaného způsobu vzniku samotných průmyslových práv – *registrační princip*. Vznik práv průmyslového vlastnictví podléhá formálnímu zápisu a schválení u příslušného úřadu, zatímco stran autorských práv je vznik podstatně jednodušší a neformalizovaný, jelikož, jak již bylo v předchozí kapitole zmíněno autorská práva vznikají organicky, bez dalšího. Dle Bernské úmluvy nesmí být vznik autorského práva ničím podmiňován.

Požadavek na specifickou formu smlouvy značně ztěžuje licencování autorských práv v digitálním světě, kde většina operací funguje pouze na základě přepisu dat. Komplikací je přeshraniční aspekt digitálních aktiv. Není pravidlem, aby právní úprava v jiných státech kladla stejné požadavky na formu a obsah, nebo dokonce znala stejné instituty, přestože se Evropská unie i řada jiných mezinárodních organizací¹¹⁷ snaží o určitou míru harmonizace a sjednocení. Jinými slovy, při převádění digitálních aktiv včetně NFT se ve většině případů pohybujeme ve vícero jurisdikcích, které mohou obsahovat rozličné zákonné pojetí úpravy, čímž se značně ztěžuje vymáhání autorských práv a dochází k nejasnostem ohledně platnosti a účinnosti udělené licence.

Při nedodržení písemné formy, dle českého právního řádu, dochází k absolutní neplatnosti právního jednání. To znamená, že se na právní jednání nahlíží tak, jako by nebylo vůbec učiněno. Není pochyb, že v platnosti nadále zůstává zachováno právní jednání v rozsahu translativního převodu vlastnických práv k samotnému předmětu, avšak je nutné dávat si dobrý pozor a neopomenout, že nabyvatel nedisponuje žádným dalším právem a je značně omezen v užívání zakoupeného díla. Při převodu vlastnického práva k autorskému dílu bez licence, má nabyvatel možnost předmět užívat s ohledem na zásady volného užití.

¹¹⁵ Jako např. rejstřík ochranných známek nebo patentový rejstřík.

¹¹⁶ Ustanovení § 2358 odst. 2. písm. b) OZ.

¹¹⁷ Např. UNIDROIT má jako jeden ze svých projektů dokument „*Draft UNIDROIT principles on digital assets and private law*“.

6.1.2. Druhy smluvní licence

Další obligátní podmínkou, jež ustanovení § 2358 odst. 2 písm. a) OZ udává, je výslovné určení, zda se jedná o licenci výhradní či nevýhradní.

Výhradní licence

Jak již bylo výše uvedeno, výhradní licence musí mít písemnou formu, dále platí právní domněnka dle ustanovení § 2362 OZ, pokud není výslovně uvedeno, že se jedná licenci výhradní, jedná se o nevýhradní licenci. Tato domněnka chrání poskytovatele licence, jelikož udělení výhradní licence jej značně omezuje ve výkonu práv. Jedná se o dispozitivní ustanovení, které umožňuje smluvním stranám zvolit si vyhovující podmínky, trvání, územního omezení atp. Během doby, po kterou trvá výhradní licence, není možné bez souhlasu jejího nabyvatele, aby poskytovatel udělil licenci komukoli dalšímu. Současně asi sám poskytovatel této licence není sám oprávněn vykonávat práva, jež jsou jejím předmětem. Nabyvatel této licence se toliko dostává do postavení, ve kterém získává plnou kontrolu nad užitím díla dalšími osobami.¹¹⁸

Nevýhradní licence

Tento druh licence jejího poskytovatele nikterak neomezuje. I nadále mu zůstávají dispozitivní práva a výkon práv duševního vlastnictví. Může bez omezení poskytnout i několik totožných licencí.¹¹⁹

Podlicence

AZ nabízí ve svém ustanovení § 2363 též možnost podlicence, což znamená jediné – pokud si strany ujednají, je možné, aby nabyvatel licence dále mohl udělovat podlicenci k tomuto dílu. Podmínkou je pouze to, že nabyvatel licence nemůže podlicencí převést víc práv, než sám má.¹²⁰

6.1.3. Úplatnost

Pro úplnost zbývá dodat kvazi obligatorní náležitost smlouvy, již je odměna. Kvazi obligatorní proto, že ze smlouvy musí být přinejmenším patrná vůle uzavřít úplatnou smlouvu i bez

¹¹⁸ CHALOUPKOVÁ, Helena, HOLÝ, Petr, URBÁNEK, Jiří. § 2362 [Domněnka při chybějícím ujednání]. In: CHALOUPKOVÁ, Helena, HOLÝ, Petr, URBÁNEK, Jiří. Mediální právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 510, marg. č. 1.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ CHALOUPKOVÁ, Helena, HOLÝ, Petr. § 2363 [Podlicence]. In: CHALOUPKOVÁ, Helena, HOLÝ, Petr. Autorský zákon. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 299, marg. č. 1.

určení výše odměny, v takovém případě je odměna stanovena v obvyklé výši. Případně musí být výslovně ujednáno, že je poskytnuta bezúplatně.¹²¹

6.2. Licence k NFT

Odborná veřejnost se shoduje na podstatném aspektu, že „*NFT nezakládá bez dalšího žádný právní poměr k podkladovému uměleckému dílu*“.¹²² Autorská práva zůstávají plně v rukou původního autora podkladového díla NFT. Postoupení práv k výkonu majetkových práv autorských musí proběhnout výslovně a separátně od samotného zápisu převodu vlastnických práv v *blockchainu*.

Licence jsou tedy logicky hojně užívány k převodu jednotlivých souvisejících autorských práv při prodeji NFT, které mají podkladový substrát chráněn autorským právem. Pro účely této práce jim říkáme „*autorská NFT*“.

Licenční a obchodní podmínky se tak staly nedílnou součástí mnoha transakcí na online burzách s NFT. Z toho důvodu se rozmohl fenomén volně dostupných vzorů licenčních smluv, které míří právě na autorská NFT. Jedním z takových míst, kde je možné najít vzorové znění licenční smlouvy je web <https://www.nftlicense.org>. Společnost Dapper Labs Inc., která stojí za tímto webem, vytvořila jeden z nejznámějších a nejpopulárnějších projektů CryptoKitties. Volně dostupné dokumenty jsou umístěny na webu, snaží se o sjednocení licenčních podmínek, čímž má být postaveno na jisto, jaká práva nabyvatel získá k autorskému NFT. Tento web má současně za cíl přispět k edukaci a rozšiřování povědomí stran toho, co znamená vlastnictví na *blockchainu*.

6.2.1. Rozbor licenční smlouvy k NFT

Navržená licenční smlouva se v mnohém podobá tradičním licenčním smlouvám, které jsme doposud znali. Rozdílem jsou zajisté nadefinované odborné pojmy, které slouží k objasnění některých technických skutečností. Následně je samotné licenční oprávnění rozděleno na dvě samostatné kategorie (i) obecné užití a (ii) komerční užití.

V rámci obecného užití je nabyvateli licence udělena celosvětová, nevýhradní, nepřenositelná a bezplatná licence k užívání, kopírování a vyobrazování podkladového uměleckého díla, které bylo zakoupeno v podobě NFT. Následuje výčet účelů, pro které uvedené platí. Jedná se o účely vlastní potřeby; zobrazení, nákup a prodej na online tržišti, které však zaručí autentifikaci

¹²¹ CHALOUPKOVÁ, Helena, HOLÝ, Petr. § 2366 [Odměna]. In: CHALOUPKOVÁ, Helena, HOLÝ, Petr. Autorský zákon. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 303, marg. č. 1.

¹²² PELCMAN, Lukáš. *Non-fungible tokens (NFT) a právo* [online]. 5.5.2021 [cit. 2023-02-10].

skutečného vlastníka NFT; zobrazení na jiných webových stránkách či v aplikaci, opět s podmínkou záruky ověření skutečného vlastníka a následného odstranění v momentě, kdy vlastník NFT upustí od užívání webu či aplikace. Z uvedeného jsou tedy patrné specifické aspekty NFT jejich převodu a on-line sdílení. Jako praktický příklad poslouží trend, který se objevil na sociální síti Twitter. Na této sociální síti vznikla řada komunit odlišujících se právě použitím NFT, jako jejich profilových obrázků. V podstatě na základě výše uvedených ustanovení jediné možné užití NFT.

Za podmínky řádného užívání je ke komerčnímu užití tvůrcem udělena omezená, celosvětová, nevýhradní a nepřenositelná licence k užívání, kopírování a vyobrazování podkladového uměleckého díla, a to za účelem komercializace zakoupeného NFT. Omezená je licence zejména proto, že komerční užití nesmí nabyvateli licence ročně vynášet více než \$100.000 před zdaněním za rok. Součástí licence je též podmínka, že nabyvatel licence nebude bez předchozího výslovného souhlasu autora, ani nedovolí žádné třetí osobě, (i) jakýmkoli způsobem upravovat podkladové dílo NFT; (ii) užívat jej k inzerci a marketingu či prodeji produktů či služeb třetí strany; (iii) užívat jej ve spojení s obrázky, videi či jakýmkoli dalšími médii, jež zobrazují nenávist, násilí nebo s čímkoliv, co by mohlo být důvodně považováno za nenávistný projev nebo jinak porušovalo práva jiných osob; (iv) užívat jej ve filmech, videích či dalších formách médií (s výjimkou nekomerčního užití); (v) prodávat, distribuovat za účelem komerčního zisku nebo jakkoliv jinak komerčně vyžít (s výjimkou výslovně ve smlouvě povolených případů); (vi) podávat žádost o zápis ochranné známky, pokoušet se získat jiná autorská či další práva duševního vlastnictví; (vii) jinak užívat podkladové dílo NFT ke komerčnímu prospěchu (svého i třetích stran).¹²³

Z uvedeného je patrné, že omezení oklešťují možnosti k užívání podkladového díla NFT na úplné minimum, nabyvatel licence má velmi úzký okruh případů, jak dílo smí užívat. V následujících ustanoveních vzorové licenční smlouvy zpřisňují její autoři podmínky pro NFT s podkladovým dílem spojeným s duševním vlastnictvím veřejně známých osobností, sportovců a celebrit, udělením dalších souhlasů k užití díla.

Takto udělená licence je nepřevoditelná, zaniká spolu s jakýmkoliv dalším převodem.¹²⁴ Licence je udělena pouze konkrétnímu – prvotnímu nabyvateli NFT. Jakékoli další osobě,

¹²³ Dostupné on-line zde: <https://www.nftlicense.org>.

¹²⁴ Jako je darování, prodej, výměna atp.

kteřá získá NFT s takovýmto typem licence,¹²⁵ na sekundárním trhu, nepřisluší vůbec žádná autorská práva vyplývající z této licence. Musela by jí být autorem (společností, jež NFT vydala) udělena licence nová.

Domnívám se, že právě toto ustanovení je jedním z problematických, jelikož si uživatelé málokdy uvědomují, že převod licence nefunguje stejně jako převod vlastnictví. Sekundární nabyvatelé sice získají po právu vlastnická práva k NFT, avšak následně mohou být konfrontováni vlastníky autorských práv s jejich porušením.

V případě překročení finančního limitu stanoveného licencí (\$100.000), je nabyvatel licence povinen neprodleně informovat společnost, jež mu licenci udělila s žádostí o rozšíření licence či udělení výjimky ve formě výslovného souhlasu s porušením. Udělení rozšířené licence není automatické, je čistě na uvážení společnosti.

Pro případy porušení licence není výslovně sjednána smluvní pokuta, avšak rušitel musí uhradit veškeré náklady a výdaje související s vymáháním podmínek licence, dále může společnost, jež licenci udělila, užít veškeré zákonné prostředky a ukončit licenci s okamžitou platností.¹²⁶

Z díkce celé licenční smlouvy je patrná jednostrannost, tedy vyšší ochrana jedné ze stran, v tomto případě autora (společnosti), jež uděluje licenci. Licence je označena jako nevýhradní, to znamená, jak již bylo v předchozí části této kapitoly vysvětleno, může být udělena i více osobám najednou, současně ani samotný autor není jakkoli v užívání díla omezen. Problematicky vnímám tuto možnost, zejména z důvodu specifického charakteru digitálních statků, jež umožňují snadnou masovou reprodukci. Snadno z nich lze pořizovat kopie, upravovat či s díly jinak manipulovat. Nabyvatel NFT nemá možnost, jakýmkoli způsobem bránit svá práva a další zájmy. A to, jak vůči třetím osobám, jež zasahují tímto způsobem do předmětu jeho vlastnictví, tak ani vůči samotnému autorovi (společnosti, jež vydala NFT). Nemůže tedy ovlivnit ani další rozmnožování díla, čímž ztrácí hodnotu NFT jím zakoupené. V případě porušení, všechny prvky zákonné i smluvní obrany náleží jen a pouze autorovi (společnosti, jež vydala NFT), který je může, avšak nemusí použít.

Dle mého názoru v licenční smlouvě absentují některá ze závěrečných ustanovení. Za stěžejní považuji ustanovení stran určení rozhodného práva. Stejně tak bych autorům doporučila uvážit rozhodčí soudu jako místo příslušné k řešení sporu ze smlouvy. V soukromém právu velice často užívané instituty, jež mají za cíl zabránit sjednotit výklad a zamezit nejasnostem v případě sporu. V neposlední řadě bych jako nabyvatel licence byla nespokojená s nevyvážeností

¹²⁵ Například CryptoKitties.

¹²⁶ Taktéž dostupné on-line zde: <https://www.nftlicense.org->.

smluvních povinností, zejména bych v licenční smlouvě ráda viděla povinnost hájit práva v případě zásahu do autorských práv, na výzvu nabyvatele licence, jakožto vlastníka předmětného NFT. Na druhou stranu odhlédneme-li od možnosti, jež digitální umění v podobě NFT nabízí, je zcela běžné, že ani k zakoupenému obrazu ve standartní – hmotné podobě nezíská kupující žádná autorská práva (prostřednictvím licence) k vyobrazenému uměleckému dílu na plátně.

6.2.2. Požadavek na písemnou formu

Jakým způsobem je tedy možné dostat písemné formy výhradní licenční smlouvy při převodu NFT, které probíhá výhradně elektronicky? Přestože většina licencí k NFT bude udělena jako nevýhradní, je nezbytné uvažovat o případech výhradních licencí a možnosti fungování institutu ve světle NFT. Na licenční smlouvy se též vztahují ustanovení § 561 odst. 1. OZ „*K platnosti právního jednání učiněného v písemné formě se vyžaduje podpis jednajícího. Podpis může být nahrazen mechanickými prostředky tam, kde je to obvyklé. Jiný právní předpis stanoví, jak lze při právním jednání učiněném elektronickými prostředky písemnost elektronicky podepsat*“ a ustanovení § 562 odst. 1 OZ „*Písemná forma je zachována i při právním jednání učiněném elektronickými nebo jinými technickými prostředky umožňujícími zachycení jeho obsahu a určení jednající osoby.*“

Nad výše uvedené, se k této otázce též vyjádřil Krajský soud v Českých Budějovicích, který ve svém usnesení ze dne 27. 3. 2015, sp. zn. 24 Co 696/2015 říká, že požadavku písemnosti vyhovuje smlouva opatřená prostým elektronickým podpisem ve formě unikátního hesla či ID, které je výhradně vázáno k její osobě, přičemž tak bylo učiněno mechanickými prostředky, tj. kliknutím na příslušné virtuální tlačítko. Takový podpis splňuje jak funkci identifikační, tak funkci autentizační.¹²⁷

Z uvedeného závěru lze dovodit, že tímto postupem mohou být bez dalšího licencovaná autorská NFT, jelikož ta ve svém zápisu obsahují jednak informaci o vlastníkově, tak identifikaci podkladového díla.

6.3. Zákonná licence a volné užití ve smyslu AZ

Vedle licence smluvní stojí institut tzv. zákonných licencí, jedná se o bezsmluvní titul, k užití díla. Objevuje se výhradně v ustanoveních Autorského zákona, hlavy I, díl 4. výjimky a omezení práva autorského, oddíl 2. volná užití a zákonné licence. V ustanovení § 30 a násl. AZ se

¹²⁷ BAJURA, J., BÁNYAIOVÁ, A., BĚLINA, M., ČERNÁ, S., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., ELISCHER, D., FIALA, J., HOLCOVÁ, I., HORÁČEK, T., HUMLÍČKOVÁ, P., JENDŽELOVSKÝ, M., KRAMAŘÍK, R., KŘEŠŤANOVÁ, V. a kol. Občanský zákoník: Komentář, Svazek V, (§ 1721-2520). [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-3-25]. ASPI_ID KO89_e2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336 - 517X.

skrývá výčet zákonných licencí a případů volného užití, které opravňují jejího nabyvatele bez dalšího, avšak za podmínek stanovených zákonem dílo užít. Zákonné licence a volné užití se vztahují pouze na zveřejněné dílo ve smyslu ustanovení § 4 odst. 1 AZ.

6.3.1. Fair use

Angloamerická doktrína uvádí pojmy jako „*fair use*“ nebo „*fair dealing*“. Vychází stejně jako koncepce zákonných licencí a volného užití přímo z Bernské úmluvy, konkrétně z čl. 9 odst. 2., který říká „*Zákonodárstvím států Unie se vyhrazuje možnost dovolit rozmnožování těchto děl v určitých zvláštních případech, pokud takové rozmnožení nenarušuje normální využívání díla a nezpůsobuje neospravedlnitelnou újmu oprávněným zájmům autora.*“ Toto ustanovení ponechává jednotlivým členským státům možnost určení zvláštních případů omezení autora, avšak ani ty nesmí narušit běžné užití díla či mu působit nepřiměřenou újmu. Bernská úmluva ponechává na jednotlivých státech, jakým způsobem pojmu tyto instituty ve své zákonné úpravě. Harmonizaci této oblasti podpořila i řada směrnic EU, jako první směrnice evropského parlamentu a rady 2001/29/ES, která má za cíl sjednocení úpravy jednotlivých členských států EU, zejména co se týče volného pohybu zboží a služeb v digitálním prostředí, tuto směrnici následně doplnila směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu EU/2019/790 a mnoho dalších.¹²⁸ Autorský zákon zmíněnou úpravu reflektuje v ustanoveních § 29 a násl.

6.3.2. Tříkrokový test

Při výkladu výjimek je nutno postupovat vskutku restriktivně. Jako vodítko proporcionality slouží tzv. *tříkrokový test*, jehož úpravu skrývá ustanovení § 29 odst. 1 AZ.

Ustanovení § 29 odst. 1 AZ říká „*Výjimky a omezení práva autorského lze uplatnit pouze ve zvláštních případech stanovených zákonem a pouze tehdy, pokud takové užití díla není v rozporu s běžným způsobem užití díla a ani jím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora.*“ Jak vyplývá z uvedeného, tři kroky, kterým je třeba výjimky podrobit jsou následující (i) jedná se o zvláštní případ stanovený tímto zákonem; (ii) užití díla není v rozporu s běžným způso-

¹²⁸ CÍSAŘOVÁ, Z., DOBŘICHOVSKÝ, T., FALADOVÁ, A., HOLCOVÁ, I., KŘEŠŤANOVÁ, V., KŘÍŽ, J., WÜNSCHOVÁ PUJMANOVÁ, A., ŽIKOVSKÁ, P. *Autorský zákon: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-4-2]. ASPI_ID KO121_2000CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336 - 517X.

bem užití díla; (iii) nejsou jím nepřiměřeně dotčeny zájmy autora. Pokud tomuto testu podrobované dílo vyhovuje, lze jej volně užít. Musí vyhovovat, jak každému jednotlivému bodu testu zvlášť, tak i všem dohromady tj. kumulativně.¹²⁹

6.3.3. Volné užití

Dle ustanovení § 30 odst. 1 AZ se „*Za užití díla podle tohoto zákona se nepovažuje užití pro osobní potřebu fyzické osoby, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, nestanoví-li tento zákon jinak.*“ Volné užití se týká v nejužším slova smyslu pouze fyzických osob, které tímto užitím nedosáhnou hospodářského prospěchu.¹³⁰ Dle odst. 2. stejného ustanovení, nezasáhne do práva autorského ani ten, „*kdo pro svou osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla*“. V tomto ustanovení klade zákonodárce důraz na možnost pořízení rozmnoženiny díla, přestože by se mohlo zdát, že toto právo je již obsaženo v odst. 1 ustanovení § 30 AZ. Tato koncepce se zdá být nesystematickou. Jelikož zákonná úprava blíže nespecifikuje, o jaké druhy a způsoby pořízení rozmnoženiny díla se může jednat, komentářová literatura k předmětnému ustanovení uvádí následující „*Může se tak jednat o rozmnoženinu, záznam, či napodobeninu zhotovenou jakýmkoli prostředky a v jakékoli formě, a to i ve formě elektronické zahrnující vyjádření analogové i digitální.*“¹³¹ Tímto výkladem je snadná aplikace i na podkladová díla NFT, jelikož jejich kopie budou zejména v elektronické podobě. Digitální prostředí umožňuje velice snadné pořízení rozmnoženiny, pokud si tedy rozmnoženinu z podkladového díla NFT zhotovíme za podmínek tohoto ustanovení, nedojde k zásahu do autorských práv.

Následující ustanovení odst. 4. stanovuje podmínku, vždy zřetelně označit jakoukoliv rozmnoženinu díla, je volně ponecháno, jakým způsobem bude toto učiněno. Pokud bychom i tento odstavec taktéž vztáhli k podkladovému dílu NFT je opět velice snadné tohoto dosáhnout např. pomocí digitálního vodoznaku.

Z uvedeného vyplývá, že aplikaci těchto norem na podkladové dílo NFT nic nebrání.

¹²⁹ CÍSAŘOVÁ, Z., DOBŘICHOVSKÝ, T., FALADOVÁ, A., HOLCOVÁ, I., KŘEŠŤANOVÁ, V., KRÍŽ, J., WÜNSCHOVÁ PUJMANOVÁ, A., ŽIKOVSKÁ, P. Autorský zákon: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-4-2]. ASPI_ID KO121_2000CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336 - 517X.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ BARTÁK, J., COLLETT, D., HRABÁNEK, J., KOŠČÍK, M., KOUKAL, P., LEŠKA, R., MATES, P., MYŠKA, M., POLČÁK, R., PRCHAL, P., ŠALOMOUN, M., TULÁČEK, J., VALOUŠEK, M., ZIBNER, J. Autorský zákon. [Systém ASPI]. Nakladatelství Leges [cit. 2023-4-2]. ASPI_ID KO12112000CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

6.3.4. Zákonné licence

AZ upravuje taxativní výčet zákonných licencí, jež jsou stanoveny kogentně a ve veřejném zájmu. Katalog výjimek reflektuje potřeby společnosti, spolu s digitalizací světa se i tyto potřeby proměňují. Příkladem lze uvést citaci, zpravodajskou licenci či výjimku pro výukové potřeby.¹³² Jak již je zmíněno výše v této práci¹³³ v kontextu digitalizace přibylo ustanovení § 37b AZ licence ke sdělování veřejnosti či rozmnožení díla na trhu nedostupného na svých webových stránkách institucí kulturního dědictví, která přímo počítá s digitální podobou díla.

Zákon nikterak nerozlišuje, pro volné užití ani zákonné licence, formy děl. Samozřejmě je nutné přihlídnout ke kontextu. Například citaci je možné provést především z díla literárního, avšak stran dalších druhů licencí není digitální podoba podkladového díla NFT překážkou. Z uvedeného není pochyb, že aplikace těchto norem je možná i na podkladové dílo NFT, které je autorským dílem ve smyslu AZ.

¹³² SRSTKA, Jiří a kol. Autorské právo a práva související.: Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019, s. 95-96. ISBN 978-80-7502-386-5.

¹³³ Kapitola 3.1.3. Národní úprava.

7. Fantomový dlužník

V této kapitole bych ráda krátce věnovala pozornost problematice, která se sice zabývá zejména oblastí exekučního práva, přesto přímo souvisí s autorskými NFT a považuji za důležité ji v kontextu této práce neopomenout.

7.1. Fantomový dlužník

Odpovědnost ze závazku spočívá v plnění toho, čemu byla fyzická či právnická osoba zavázána. Plnění může spočívat v dare/facere/ommittere/pati. V případě nesplnění pak nahradit toho, čeho nedostála ve smyslu náhrady způsobené škody. Věřitelé závazku vymáhají nesplněné plnění všemi možnými prostředky, takovými jsou exekuce či insolvence, jimi se zpravidla postihuje veškerý majetek dlužníka. Zejména proto je potřeba vnímat, že součástí majetku jsou i nehmotná aktiva. Jimi jsme doposud rozuměli zejména práva duševního vlastnictví¹³⁴ či peněžité pohledávky. Však optikou digitalizace a nových fenoménů, je třeba mezi tyto zahrnout i další digitální aktiva jako např. kryptoměny, nezaměnitelné tokeny, herní účty ba dokonce účty na sociálních sítích. V souvislosti s tím však vyvstává mnoho nových problémů, kterým bude stran vymáhání těchto aktiv potřeba čelit.

Nově skloňovaným pojmem „*fantomový dlužník*“ označuje „*dlužníka, který je existující fyzickou nebo právnickou osobou, ale nelze jej nalézt, protože se skrývá za závojem veřejné blockchainy (blockchain) nebo pod pláštěm tzv. soukromého klíče.*“¹³⁵ Takový dlužník sice existuje, avšak jeho majetek je exekučně nepostižitelný, jelikož dlužník může tvrdit, že ztratil soukromý klíč, či jej předal třetí osobě např. správci, který o klíči odmítá poskytnout informace. V tu chvíli narážíme na problém neinstitucionalizované a decentralizované veřejné sítě. Neexistuje žádná autorita, jež by mohla aktiva, jakkoliv postihnout.¹³⁶

¹³⁴ VOJČÍK, Peter. Teorie právní ochrany nehmotných statků. Brno-Praha: Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství, 2016, 164 s. ISBN 978-80-87713-16-7.

¹³⁵ SJEJF VAN ERP, J. H. M., TOMAN, Antonín. Digitální aktiva „fantomový dlužník“. Komorní listy, 2022, č. 2, s. 22-25.

¹³⁶ Tamtéž.

8. Případ „Banksy“

NFT dávají prostor fenoménu zásahů a pozměňování díla. V poslední době můžeme poměrně hojně sledovat, jak je užíváno toto nové digitální médium. V této kapitole bych se tedy ráda věnovala případu s uměleckým dílem od streetového umělce užívajícího pseudonym Banksy. Banksyho rukopis je nezaměnitelný a zakládá si i na faktu, že jeho identita je neznámá. V březnu roku 2021 obletěly, nejen umělecký svět, články s videem mladíka, jenž maskován, spálil umělecké dílo, právě od Banksyho.¹³⁷ Tisk s názvem „*Maroons*“¹³⁸ si mladík zakoupil za bezmála \$95.000. Koupí se po právu stal vlastníkem hmotného substrátu, na němž je dílo vyjádřeno. K vlastnickému právu náleží možnost s věcí nakládat dle vlastního uvážení, zajisté i právo zničit hmotný substrát, na kterém je dílo vyjádřeno¹³⁹. Problém však vyvstává ohledně následné tokenizace díla. Předtím, než bylo dílo s vysvětlujícím komentářem na videu spáleno, učinil z něj mladík digitální kopii (fotografii) v podobě NFT. Agentura spravující Banksyho díla o tomto happeningu údajně věděla, avšak zda byl poskytnut souhlas, nevíme. Na věci ničeho nemění ani skutečnost, že autor užívá pseudonym. Jeho autorská práva jsou chráněna stejným způsobem, jako u autorů jejichž identita je známa.¹⁴⁰ Den na to bylo tokenizované Banksyho dílo vydraženo za více než \$380.000 na platformě OpenSea. Mladík ve zmíněném videu také uvedl, že pokud by bylo po vytvoření NFT byl Banksyho originál díla uchován nadále i ve fyzické podobě, všechna hodnota by zůstala ve fyzické grafice a NFT by bylo téměř bezcenné, proto je třeba dle jeho slov původní dílo zničit. Tím pádem bude na světě existovat pouze jediná originální digitální podoba díla. Tímto aktem dojde k přenosu hodnoty z fyzického díla na digitální NFT. Otázkou zůstává, zda s transformací a přenosem hodnoty, došlo i k přenosu práv autorských. Anglo-americký systém práva (common law), na rozdíl od kontinentálního pojetí (včetně právního řádu ČR), umožňuje převod majetkových práv tzv. *copyright* na jinou osobu.

Dle českého právního řádu nelze autorská práva převádět, možný je pouze konstitutivní převod. Konstitutivní převod někdy bývá označován jako „nepravý“ převod práva. Dojde pouze k propůjčení majetkových práv, aniž by o ně autor přišel. Takový převod se realizuje pomocí udělení oprávnění licenční smlouvou ve smyslu ustanovení § 2358 a násl. OZ.

¹³⁷ CRIDDLE, Cristina. Banksy art burned, destroyed and sold as token in 'money-making stunt' [online]. 9.3.2021 [cit. 2023-01-17].

¹³⁸ Dílo *Maroons* je satirou na sběratele utrácějící horentní sumy za umělecká díla, jež příhodně zapadá do šílenství, které bylo způsobeno jeho tokenizací.

¹³⁹ Tím nedochází k zániku autorských práv.

¹⁴⁰ Srov. §6 AZ.

Nebude překvapením, že praxe nenašla způsoby, jak i v našem právním systému dosáhnout téměř dokonalého napodobení translativního účinku majetkových práv, jako v případě převodu copyrightu u anglo-amerického právního řádu. Jelikož licenční smlouva skýtá možnosti volné specifikace podmínek, lze v ní učinit natolik všeobíhající a široká ustanovení bez dalších omezení, za současného užití výhradní licence, která zabraňuje i samotnému autorovy výkon majetkových práv po dobu jejího trvání, že její nabyvatel bude disponovat s právy téměř ve stejném režimu a rozsahu, jako při translativním převodu. Více se licencím ve spojitosti s NFT věnuji v předchozích kapitolách této práce.

Případ se zničením originálu vzácného uměleckého díla a jeho převedení do digitální podoby za účelem převedení jedinečnosti a práv, není ojedinělý. Tento trend byl následován i v projektu Frida.nft. Mexický podnikatel Martin Mobarak na svém opulentním večírku spálil „na počest Fridy Khalo“ originál jejího díla s názvem *Fantasmones Siniestros (Zlověstní duchové)*.¹⁴¹ Poškození uměleckých děl není v mých očích správný způsob, jakým využívat nové technologie, které by naopak mohly sloužit k jejich uchování těch, co podléhají samovolně zkáze, a navíc se tak mohou dostat mezi širší veřejnost.

Zahaleno tajemstvím zůstává, zda opravdu dochází ke zničení originálů děl, či je to celé daleko sofistikovaněji zinscenované představení pro celý svět.

¹⁴¹ Dostupné na: <https://fridanft.org>.

Závěr

Doktrinální ukotvení NFT je teprve v počátku. Fenomén NFT dosáhl svého největšího rozmachu mezi lety 2019 a 2020, kdy byl celý svět paralyzován pandemií, a digitalizace dostala nový rozměr. Nadšení postupně opadá, avšak osobně nepovažuji NFT za přežitek, naopak. Domnívám se, a právě i z toho důvodu jsem se vybrané téma rozhodla blíže studovat, správný čas pro NFT teprve nastane. Kritika je při vývoji přirozenou součástí, je třeba ji se vši pokorou vnímat, jako vodítko pro nápravu chyb a nedostatků. Zdá se mi, že společnost nebyla prozatím na „*velkou NFT revoluci*“ připravena, přesto lze sledovat, růst interdisciplinárního povědomí o tomto fenoménu.

Teprve s jejich užíváním a zařazením do běžného života, lze testovat hranice možného i nemožného. Jelikož je právní úprava vágní a teprve očekáváme zakotvení, je možné, že dojde k zásadní proměně současného nastavení, které nám analogie a současné právní normy umožňují. Postupně přibývá konfliktů a soudních sporů v rámci všech právních odvětví, jež se mohou NFT dotýkat. Od pochybností stran možnosti vlastnictví, vzniku autorských práv, zahrnutí do majetkového souboru při exekuci až po nedostatečné úpravy daňových zákonů.

Například společnost Scott+Scott Attorneys at Law LLP podala hromadnou žalobu u Centrálního okresního soudu Spojených států amerických v Kalifornii proti společnosti Yuga Labs Inc. a řadě celebrit, které údajně měly svým dosahem nerealisticky navyšovat hodnotu NFT, čímž mělo dojít k porušení zákonů o nekalé soutěži, další průlomové rozhodnutí bylo učiněno ve věci Hermès a rozhodnutí Quantum, které, jak je výše uvedeno, potvrdilo porušení práv duševního vlastnictví. Jsou to na první pohled pouhá zrnka písku, ale i ta napomohla při utváření právního rámce, ve kterém se NFT v současné době nachází. Jak se ukázalo, NFT budí řadu kontroverzí, zejména z důvodu jejich technické složitosti, jež je nejprve nutné pochopit, avšak po zorientování se v základních pojmech, které jsou s nimi spjata se zdá být koncepce poměrně jednoduchá a přímočará. Judikatura učinila závěr, že NFT představuje předmět vlastnictví, který je třeba vnímat v kontextu porušení vlastnických práv i možné exekuce.

Přestože je NFT pouhou informací, zápisem v *blockchainu*, který odkazuje na podkladové dílo, podkladové dílo může představovat téměř cokoliv. Teorie i praxe ukázala, že v určitých případech představuje i dílo autorské. NFT v rozsahu, jež se dotýká zápisu dat do *blockchainu*, nepředstavuje autorské dílo. Avšak podrobnějšímu zkoumání podléhá ta část NFT, jež představuje podkladové dílo, na které zápis v *blockchainu* odkazuje. S ním by se, dle mého názoru, mělo pracovat stejně jako při posuzování jakéhokoliv jiného díla. Tedy je nutné, aby naplňovalo všechny pojmové znaky autorského díla, jež AZ vyžaduje. V případě pochybností může o této otázce rozhodnout soud. Digitální podoba nepředstavuje překážku pro aplikaci norem autorského práva. Jedná se pouze o jeden z možných způsobů zobrazení díla. Závěrem lze tedy říct, že podkladové

dílo představuje autorské dílo ve smyslu ustanovení § 2 a násl. AZ, pokud bylo vytvořeno autorem, fyzickou osobou. Komplikovanější jsou závěry stran užití algoritmů. V takových případech lze autorství dovozovat tvůrci algoritmu. A to z důvodu nemožnosti umělé inteligence či algoritmu být nositelem práv, jelikož mu absentuje právní osobnost, která je nezbytným požadavkem.

Lze shrnout, že obezřetnost je na místě, v případě tvorby NFT zejména, pokud je užito již existující dílo. Tvůrce by si, dle mého názoru, vždy měl zjistit, zda k dílu, jež hodlá pro tvorbu NFT užít, náleží autorská práva a v takovém případě si zajistit souhlas autora či udělení licence. Pokud jsme připustili myšlenku, že některá podkladová díla NFT představují jedinečná autorská díla, která je třeba licencovat, nedávalo by smysl, že pro jejich tvorbu není potřeba disponovat oprávněním – licencí k dílu, z něhož je NFT vytvořeno, tj. podkladové dílo, na něž NFT odkazuje. Postupně s přibývajícými judikatorními závěry se potvrzuje, že k porušení autorského práva při tvorbě NFT skutečně dochází.

S kladným zodpovězením otázky, že se jedná o dílo autorské, se nutně pojí licenční smlouvy. Důležité je tedy upozornit, že při nabývání NFT jsou tyto často konstruovány značně omezeně a nabyvatel nezíská téměř žádná oprávnění.

V neposlední řadě nesmíme zapomenout na další experimenty využití NFT. Avšak jak se ukázalo ne často úspěšné. NFT nelze například považovat za cenné papíry, přinejmenším dokud se nezmění legislativa. Dále velmi kontroverzní snaha o vytvoření nového způsobu certifikace prostřednictvím blockchainu a postupného zápisu NFT na něj s časovým razítkem. Přestože zastávám spíše kritický názor a v podobě, jaké jsou dnes tyto služby koncipovány, mi nepřipadají účelné, hodnotím pozitivně snahy o posílení autorských práv a extenzivní užití NFT.

Nejen právo, ale i svět se postupně s tímto fenoménem sžívá, vznikla kupříkladu první „*The NFT Gallery*“ v Londýně, jež se zaměřuje a vystavuje ve svých prostorách pouze NFT. Jakým směrem se bude tento fenomén ubírat dál, můžeme jen hádat.

Seznam použitých zkratk

OZ	zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník
AZ	zákon č. 121/2000 Sb., Autorský zákon
EU	Evropská unie
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
OSN	Organizace spojených národů
NFT	Nezaměnitelný token / non-fungible token
ÚPV	Úřad průmyslového vlastnictví
WIPO	Světová organizace průmyslového vlastnictví
WTO	Světová obchodní organizace
TRIPS	Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví

Seznam použitých zdrojů

Seznam použitých komentářů, monografií a učebnic

BAJURA, J., BÁNYAIOVÁ, A., BĚLINA, M., ČERNÁ, S., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., ELISCHER, D., FIALA, J., HOLCOVÁ, I., HORÁČEK, T., HUMLÍČKOVÁ, P., JENDŽELOVSKÝ, M., KRAMAŘÍK, R., KŘEŠŤANOVÁ, V. a kol. Občanský zákoník: Komentář, Svazek V, (§ 1721-2520). [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-3-25]. ASPI_ID KO89_e2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336 - 517X

BARTÁK, J., COLLETT, D., HRABÁNEK, J., KOŠČÍK, M., KOUKAL, P., LEŠKA, R., MATES, P., MYŠKA, M., POLČÁK, R., PRCHAL, P., ŠALOMOUN, M., TULÁČEK, J., VALOUŠEK, M., ZIBNER, J. Autorský zákon. [Systém ASPI]. Nakladatelství Leges [cit. 2023-4-2]. ASPI_ID KO12112000CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

CÍSAŘOVÁ, Z., DOBŘICHOVSKÝ, T., FALADOVÁ, A., HOLCOVÁ, I., KŘEŠŤANOVÁ, V., KŘÍŽ, J., WÜNSCHOVÁ PUJMANOVÁ, A., ŽIKOVSKÁ, P. Autorský zákon: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-4-2]. ASPI_ID KO121_2000CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336 - 517X

CHALOUPKOVÁ, Helena, HOLÝ, Petr. Autorský zákon. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 392 s., marg. č. 1. ISBN: 978-80-7400-671-5

CHALOUPKOVÁ, Helena, HOLÝ, Petr, URBÁNEK, Jiří. Mediální právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 560 s., marg. č. 1 ISBN: 978-80-7400-725-5

GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 6. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 310 s., ISBN 978-80-380-454-1

KOUKAL, Pavel. § 499 [Zastupitelná věc]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 2296 s., marg. č. 5

VOJČÍK, Petr. Teorie právní ochrany nehmotných statků. Brno – Praha: Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství – Metropolitní univerzita Praha, 2016, 164 s., ISBN 978-80-87713-16-7, 978-80-87956-39-7 (MUP)

SRSTKA, Jiří a kol. Autorské právo a práva související.: Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019, 432 s., ISBN 978-80-7502-386-5

TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. § 1 [Předmět úpravy]. In: TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. Autorský zákon. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, 1320 s., marg. č. 3

PAULY, DĚDIČ Jan Cenné papíry 1. vyd. Praha: Prospektrum, 1994. 220 s., váz. [Hořinková] ISBN:80-85431-98-X

Seznam použitých článků v časopisech a sbornících

ALMAN, Susan a Sandra HIRSH. Blockchain [online]. Chicago: American Library Association, 2019 [cit. 2022-03-19]. ISBN 9780838946817. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=6202109>

BERNERS-LEE, T., L. MASINTER a M. MCCAHILL. Uniform Resource Locators (URL) RFC 1738, DOI 10.17487/RFC1738 [online]. prosinec 1994, 25 s. [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.rfc-editor.org/rfc/rfc1738>

CONTI, Robyn, SCHMIDT, John, ed. What Is An NFT? Non-Fungible Tokens Explained [online]. 15.2.2022 [cit. 2022-03-17]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/advisor/investing/nft-non-fungible-token/>

CRIDDLE, Cristina. Banksy art burned, destroyed and sold as token in 'money-making stunt' [online]. 9.3.2021 [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/technology-56335948>

DENICOLA, Robert C. Ex Machina: Copyright protection for Computer-generated works. Rutgers University law review. 2016, vol. 69, s. 252–286.

FINZER, Devin. The Non-Fungible Token Bible: Everything you need to know about NFTs [online]. 10.1.2020 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://opensea.io/blog/guides/non-fungible-tokens/#What_is_a_non-fungible_token

GUADAMUZ, Andres. Non-fungible tokens (NFTs) and copyright. WIPO Magazine [online]. prosinec 2021 [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2021/04/article_0007.html

GIANNOPOULOU, Alexandra, João Pedro QUINTAIS, Peter MEZEI a Balázs BODÓ. The Rise of Non-Fungible Tokens (NFTs) and the Role of Copyright Law: Part I [online]. 14.4.2021 [cit.

2022-03-24]. Dostupné z: <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2021/04/14/the-rise-of-non-fungible-tokens-nfts-and-the-role-of-copyright-law-part-i/>

HOZBA, Martin. ICO a tokeny optikou práva kapitálového trhu: mohou být tokeny investičními cennými papíry? Advokátní deník [online]. 26.3.2019 [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/03/26/ico-a-tokeny-optikou-prava-kapitaloveho-trhu-mohou-byt-tokeny-investicnimi-cennymi-papiry/>

DENICOLA, Louis. What to know about non-fungible tokens (NFTs): Unique digital assets built on blockchain technology [online]. 17.2.2022 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/nft-meaning>

JURMAN, Miroslav. Postavení a činnost Světové organizace duševního vlastnictví, Epravo[online]. 6.8.2001 [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/postaveni-a-cinnost-svetove-organizace-dusevniho-vlastnictvi-11621.html>

LEVI, Stuart D. a Alex B. LIPTON. An Introduction to Smart Contracts and Their Potential and Inherent Limitations [online]. 26.5.2018 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://corpgov.law.harvard.edu/2018/05/26/an-introduction-to-smart-contracts-and-their-potential-and-inherent-limitations/>

LYSKOVÁ, Taťána. Obraz, nápad i melodii.: Čeští právníci dokážou na blockchainu levně uložit autorství čehokoli. Forbes[online]. 9.11.2022 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: <https://forbes.cz/obraz-napad-i-melodii-cesti-pravnici-dokazi-na-blockchainu-levne-ulozit-autorstvi-cehokoliv/>

MAGAZINE, Cointelegraph, ed. Nonfungible Tokens: The quick guide [online]. 2020 [cit. 2022-03-17]. Dostupné z: <https://cointelegraph.com/magazine/nonfungible-tokens/#fungible-vs-non-fungible>.

NAKAMOTO, Satoshi. "Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System." Bitcoin.com. (Nakamoto 2009). Dostupné z: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>

NEŠPŮREK, Robert, Pavel AMLER a Tomáš LUPAČ. NFT: Nový nástroj spekulantů v umění: Digitální tokeny NFT se staly jedním z největších hybatelů v uměleckém odvětví za poslední dekádu. Jaká jsou však s nimi spojena rizika? Právní prostor [online]. 21.10.2022 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/pravo-it/nft-novy-nastroj-spekulantu-v-umeni>

OZER, Melodie. The World of Intellectual and Artistic Works of NFTs. Cen Legal Matters [online]. 24.3.2022 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://ceelegalmatters.com/turkey/19563-the-world-of-intellectual-and-artistic-works-of-nfts>

PELCMAN, Lukáš. Non-fungible tokens (NFT) a právo [online]. 5.5.2021 [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: <https://www.linkedin.com/pulse/non-fungible-tokens-nft-pravo-lukas-pelcman/?originalSubdomain=cz>.

PETROVÁ, Sofie. Autorskoprávní ochrana ve světle fenoménu NFT's. Právní prostor [online]. 1.2.2022 [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/autorskopravni-ochrana-ve-svetle-fenomenu-nfts#note-4>

POSPÍŠIL, Lukáš. Elektronické peníze versus Kryptoměna [online]. 25.7.2018 [cit. 2022-03-17]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/elektronicke-penize-versus-kryptomena-107930.html>

REDAKCE. Komise předložila návrh právní úpravy o trzích s kryptoaktivy (směrnice DAC 8). Obchodněprávní revue, 2022, č. 4, s. 284

SJEF VAN ERP, J. H. M., TOMAN, Antonín. Digitální aktiva „fantomový dlužník“. Komorní listy, 2022, č. 2, s. 22-25

SOUKUPOVÁ, Jana. Právník: Virtuální vlastnictví: problémy spojené s přechodem do virtuálního prostředí z pohledu práva a kritika dosavadního přístupu. 161. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2/2022n. 1., 112–125 s. ISSN 0231-6625. Dostupné také z: <https://www.ilaw.cas.cz/casopisy-a-knihy/casopisy/casopis-pravnik/archiv/2022/2022-2.html?a=3644>

SZABO, Nick. Smart Contracts: Formalizing and Securing Relationships on Public Networks [online]. 1.9.1997 [cit. 2023-01-02]. Dostupné z: <https://journals.uic.edu/ojs/index.php/fm/article/download/548/469>

ZÁBRANSKÝ, Adam. Úvod do práva smart kontraktů: část 1. [online]. 22.3.2019 [cit. 2023-01-05]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/uvod-do-prava-smart-kontraktu-cast-1-109049.html?mail>

ZIBNER, Jan, MYŠKA, Matěj. Umělá inteligence – výzva autorství. Iurium Scriptum, 2019, č. 1, s. 49-60

ZIMNIOKOVÁ, Markéta. Zápis cenného papíru do blockchainu. Právní rozhledy [online]. 2020, (20), s.709–714 [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterviewdocument.seam?documentId=nrptembsgbpxa4s7giyf6427g4yds&groupIndex=3&rowIndex=0&ref-Source=search#>

ZÁBRANSKÝ, Adam. Základní právní aspekty smart kontraktů: část 2. [online]. 29.3.2019 [cit. 2023-01-07]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zakladni-pravni-aspekty-smart-kontraktu-cast-2-109050.html?mail>

Seznam použitých právních předpisů

Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS) ze dne 15. 4. 1994

Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o trzích s kryptoaktivy a o změně směrnice (EU) 2019/1937

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2019/790 o autorském právu na jednotném digitálním trhu

Směrnice Rady 2011/16/EU o správní spolupráci – DAC

Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 90/1962 Sb., Vyhláška ministra zahraničních věcí o Pařížské úmluvě na ochranu průmyslového vlastnictví ze dne 20. března 1883, revidované v Bruselu dne 14. prosince 1900, ve Washingtonu dne 2. června 1911, v Haagu dne 6. listopadu 1925, v Londýně dne 2. června 1934 a v Lisabonu dne 31. října 1958 (Pařížská úmluva)

Vyhláška č. 133/1980 Sb., Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1889, doplněné v Paříži dne 4. května 1896, revidované v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněné v Bernu dne 20. března 1914 a revidované v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971

Vyhláška č. 192/1964 Sb., Vyhláška ministra zahraničních věcí o Mezinárodní úmluvě o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací (Římská úmluva)

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

Seznam použité judikatury

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 3. 2015, sp. zn. 24 Co 696/2015

Rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora, Obchodní soud Anglie a Walesu ze dne 10. 4. 2022, sp. zn. CL-2022-0001110

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Nového Zélandu ze dne 28. 10. 2022, sp. zn. NHZC 728

Rozhodnutí Okresního soudu USA – jižní obvod New York ze dne 12. 1. 2022, sp. zn. 1:2022cv00384

Rozhodnutí Internetového soudu Hangzhou (civilní rozsudek) ze dne 23. 4. 2022, sp. zn. Zhe 0192 Minchu No. 1008

Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 2. 2014, sp. zn. C-466/12

Rozsudek Soudního dvora ze dne 8. 9. 2016, sp. zn. C-160/15

Seznam ostatních zdroj

Oxford Dictionary, n.d., s.v. "Peer-to-Peer" Dostupné z: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/american_english/peer-to-peer

Vyjádření ÚPV ze dne 5. 1. 2022, vedené pod sp.zn. D21 120977. Zveřejněné a dostupné zde: <https://www.blockproof.eu/index.html>

Vyjádření Review Board of the United States Copyright Office ze dne 14. 2. 2022. Dostupné online zde: <https://www.copyright.gov/rulings-filings/review-board/docs/a-recent-entrance-to-paradise.pdf>

Problematika autorskoprávní ochrany NFT

Abstrakt

Tato diplomová práce zkoumá nově vznikající fenomén nezaměnitelných tokenů též známých pod zkratkou „NFT.“ NFT odráží směr, kterým se dnešní společnost ubírá, tedy digitalizaci. Přestože se tento fenomén dotýká vícero odvětví práva, tato práce zkoumá jeho postavení v kontextu práva autorského s částečným průnikem do dalších odvětví, jež s ním bezprostředně souvisí. Cílem práce bylo především zkoumat vztah mezi NFT, jeho podkladovým dílem a jednotlivými aspekty práv duševního vlastnictví, zejména pak odvětvím práva autorského. Zda je aplikace těchto norem relevantní a jaké dopady přinese fenomén v budoucnu. V neposlední řadě tato práce usiluje o vysvětlení potenciálu NFT, jež skrývá všestrannost jeho možného využití.

Výzvou bylo především nepříliš prozkoumané pole, na němž se NFT nachází, které nabízí možnosti svobodných úvah a spekulací. Z důvodu absence právní úpravy byla jednou z hlavních metod této práce analogie právních norem, jež lze přiměřeně aplikovat. Komparace s jinými digitálními aktivy a jejich zařazení v kontextu práva též napomohla při pochopení významu a funkce NFT. Závěrem jsou připojeny vlastní úvahy nad možnostmi normotvorby *de lege ferenda*, jež by napomohli při řešení některých palčivých problémů, které v souvislosti s NFT vyvstaly.

Nutno podotknout, že přes podrobnou analýzu řady odlišných názorů se odborná veřejnost jednotně přiklání k možnosti, ba dokonce potřebě aplikace norem autorského práva na určitá NFT, přesněji na podkladová díla, na něž NFT odkazuje. Současně není všem dnům konec a skutečný dopad prověří až postupně rozvíjející se soudní praxe. Výrokovou logikou lze tedy jednoduše prohlásit, že každé autorské dílo může být NFT, avšak ne každé NFT může být autorské dílo.

V tuto chvíli je potřeba nadále bedlivě sledovat rozhodovací praxi soudů a vývoj normotvorby, jež může změnit současná pravidla hry.

Klíčová slova: nezaměnitelný token, autorské právo, chytrý kontrakt

NFT copyright protection issues

Abstract

This thesis examines the new emergent phenomenon of non-fungible tokens known as "NFT". NFT reflects the direction in which today's society is moving, that is toward digitalization. Although this phenomenon crosses multiple branches of law, this thesis examines its role in the context of copyright law, with some intersection into other branches which are directly related to it. In particular, the aim of the thesis was to examine the relationship between the NFT, its underlying material and various aspects of intellectual property rights, in particular the copyright law sector. Whether the application of these legal rules is relevant and the consequences the phenomenon will bring in the future. Last but not least, this thesis seeks to explain the potential that is behind the universality of possible use of NFTs.

The challenging aspect has been the under-explored field in which the NFT is found, which offers possibilities of free reflection and speculation. Because of the lack of legal regulation, one of the main methods used in this thesis has been the analogy of legal norms that can be reasonably applied. The process of comparison with other digital assets and their placement in the context of the law also helped in understanding the role and function of NFTs. In the final part, it includes my own reflections on *de lege ferenda*, which could help to address so of the issues that have arisen in the context of the NFTs.

It should be noted that, despite a very detailed analysis of a number of different opinions, the academic community is in favour of the possibility, indeed the necessity, of applying copyright norms to certain NFTs and, more precisely, to the underlying materials to which the NFTs refer. At the same time, however, all days are not over and the real impact will only be examined by an evolving jurisprudence. Therefore, by logic of proposition, it can be simply stated that every copyright work can be an NFT, but not every NFT can be a copyright work.

At this point, it is essential to continue to carefully observe the jurisprudence of the courts and the evolution of standard-setting that may change the rules of the game.

Key words: nonfungible token, copyright, smartcontract